

Monitoronderzoek

Wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs

Peiling 2, najaar 2024

Leonie Middelbeek, Janne de Roode en Marijn Vleeskens (Oberon)

Ineke van der Veen en Joanne Lourens (Kohnstamm Instituut)

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	6
1.1	Aanleiding onderzoek	6
1.2	Onderzoeksvragen	7
1.3	Onderzoeksopzet.....	7
	Respons	8
	Representativiteit	8
	Focusgroepen	8
1.4	Leeswijzer	9
2	Bevindingen.....	10
2.1	De plaatsingslijst	11
2.1.1	..Vestigingen met een plaatsingslijst	11
2.1.2	..Aantal leerlingen op een plaatsingslijst.....	14
2.1.3	..Zicht op ‘dubbele’ aanmeldingen.....	16
2.1.4	..Toelaatbaarheidsverklaringen van leerlingen op de plaatsingslijst	16
2.1.5	..Voornaamste ondersteuningsbehoeften	17
2.1.6	..Huidige (onderwijs)plek van leerlingen op een plaatsingslijst	19
2.1.7	..Redenen voor het bestaan van de plaatsingslijst.....	20
2.1.8	..Verwachte termijn voor plaatsing	21
2.1.9	..Betrokkenheid van schoolbesturen en/of samenwerkingsverbanden	22
2.1.10	..Reflectie van de samenwerkingsverbanden passend onderwijs op de plaatsingslijst ...	25
2.2	Mogelijke oplossingen voor de plaatsingslijst	26
2.2.1	..Mogelijke oplossingen volgens de onderwijsvestigingen	26
2.2.2	..Mogelijke oplossingen volgens de samenwerkingsverbanden passend onderwijs	30
2.3	De onderzoekslijst	35
2.3.1	..Aantal vestigingen met een onderzoekslijst	35
2.3.2	..Redenen voor het hanteren van de onderzoekslijst	38
2.3.3	..Aantal leerlingen op een onderzoekslijst	38
2.4	De interesselijst	40
2.4.1	..Aantal vestigingen met een interesselijst	40
2.4.2	..Redenen voor het hanteren van een interesselijst	43
2.4.3	..Aantal leerlingen op een interesselijst	43
2.5	Vergelijking peilingen	45
2.5.1	..Percentage vestigingen met een plaatsingslijst	45
2.5.2	..Aantal leerlingen op de plaatsingslijst.....	47
2.5.3	..Verblijfplek van leerlingen op de plaatsingslijst.....	47
2.5.4	..Verwachte termijn van plaatsing	48
2.5.5	..De onderzoekslijst	49
2.5.6	..Aantal leerlingen op de onderzoekslijst	50
2.5.7	..De interesselijst	51
2.5.8	..Aantal leerlingen op de interesselijst	53

3	Voorlopige conclusies	55
	Actueel beeld van de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs.....	55
	Plaatsingslijst	56
	De onderzoekslijst	57
	De interesselijst	57
	Overeenkomsten en verschillen peiling 1 en peiling 2	57
	Oorzaken	58
	Oorzaken van de plaatsingslijst	58
	Gebruik van de onderzoekslijst en de interesselijst	58
	Registratie en communicatie	59
	Oplossingsrichtingen voor de wachtlijstproblematiek.....	60
	Centrale registratie van leerlingen die nog niet geplaatst kunnen worden	60
	Sturing op samenwerking tussen regio's.....	61
	Tot slot	61
Bijlage 1	Onderzoeksverantwoording	62
	Onderzoeksopzet op hoofdlijnen	62
	Respons.....	64
	Representativiteit	66
Bijlage 2	Overige tabellen en figuren.....	69

1 Inleiding

Voor u ligt de tweede rapportage van het monitoronderzoek naar de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs dat plaatsvindt in de periode 2024 tot en met 2027. In dit hoofdstuk schetsen we in het kort de aanleiding voor het onderzoek, de onderzoeksvragen die in het monitoronderzoek centraal staan, de onderzoeksopzet en beschrijven we de opbouw van dit rapport.

1.1 Aanleiding onderzoek

In het najaar van 2020 is in de Tweede Kamer een motie¹ ingediend over de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs (go). Hierin werd aangekaart dat er signalen waren dat er leerlingen op wachtlijsten stonden voor het speciaal basisonderwijs (sbo) en (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) en dat deze wachtlijsten niet werden gemonitord. Hierdoor was er geen sprake van een betrouwbaar beeld van de wachtlijsten. In de motie werd de regering verzocht om de wachtlijsten te monitoren en om, in overleg met de schoolbesturen en samenwerkingsverbanden passend onderwijs, te zoeken naar oplossingen voor leerlingen die op de wachtlijst staan.

In het voor- en najaar van 2023 zijn door Oberon twee flitspeilingen uitgevoerd om een eerste beeld te vormen van de wachtlijsten in het go. De komende jaren wil het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap deze wachtlijsten blijven volgen. Door beter zicht te krijgen op de wachtlijsten wil het ministerie oplossingsrichtingen verkennen om de wachtlijsten aan te pakken.

Oberon en Kohnstamm Instituut voeren het monitoronderzoek naar de wachtlijsten in het go in de periode van 2024 tot en met 2027 uit. Daarbij gaat aandacht uit naar drie typen wachtlijsten waarover het ministerie meer wil weten. Dit zijn de plaatsingslijst, de onderzoekslijst en de interesselijst. (Zie onderstaand kader voor de definities.) De focus in het onderzoek ligt op de plaatsingslijst, aangezien daar de leerlingen op staan voor wie is bepaald dat gespecialiseerd onderwijs de meest passende onderwijsplek is, maar die hier desondanks (nog) geen onderwijs kunnen volgen.

Plaatsingslijst: op deze lijst staan leerlingen die volgens een Commissie van Onderzoek (voor cluster 1 en 2) of een samenwerkingsverband passend onderwijs (voor cluster 3 en 4) recht hebben op toegang tot (een andere vorm van) het gespecialiseerd onderwijs, maar voor wie nog geen plek is op de school van aanmelding in het gespecialiseerd onderwijs.

Onderzoekslijst: op deze lijst staan leerlingen voor wie nog niet is bepaald op zij recht hebben op toegang tot het gespecialiseerd onderwijs, maar die al wel schriftelijk zijn aangemeld bij een vestiging in het gespecialiseerd onderwijs én bij wie de onderzoeks-/toelaatbaarheidsprocedure al wel in gang is gezet.

Interesselijst: op deze lijst staan leerlingen die (nog) niet schriftelijk zijn aangemeld bij een vestiging in het gespecialiseerd onderwijs en bij wie nog geen onderzoeks-/toelaatbaarheidsprocedure voor toegang tot het gespecialiseerd onderwijs in gang is gezet, maar van wie hun ouders/verzorgers al wel interesse hebben getoond in een onderwijsplek voor hun kind op desbetreffende vestiging.

¹ [Kamerstuk 31497, nr. 377 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](#)

1.2 Onderzoeksvragen

In het monitoronderzoek naar de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

- A. Wat is het actuele beeld van de (verschillende typen) wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs?
 - 1. Op hoeveel onderwijsvestigingen bestaan er wachtlijsten waarop leerlingen staan?
 - 2. Hoeveel leerlingen staan er gemiddeld genomen op de wachtlijsten van onderwijsvestigingen?
 - 3. Hoelang duurt het voordat leerlingen die op een plaatsingslijst staan, kunnen worden geplaatst op een onderwijsvestiging in het go?
 - 4. Welke ondersteuningsbehoeften hebben de leerlingen die op een plaatsingslijst staan van onderwijsvestigingen in het go?
 - 5. Waar bevinden leerlingen zich die op een plaatsingslijst staan gedurende de periode dat zij nog niet kunnen worden geplaatst?
 - 6. Hoe is de verhouding van afgegeven toelaatbaarheidsverklaringen per bekostigingscategorie van de leerlingen die op een plaatsingslijst staan van onderwijsvestigingen voor cluster 3 of 4?
 - 7. In hoeverre verschillen de antwoorden op bovenstaande vragen naargelang de regio waarin onderwijsvestigingen staan en de onderwijssoort?
- B. Hoe ontwikkelen de verschillende typen wachtlijsten zich in de periode van 2024 tot en met 2027?
- C. Wat zijn de belangrijkste oorzaken van het ontstaan van de (verschillende typen) wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs?
- D. Op welke manier vindt de registratie van wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs plaats en in hoeverre vindt communicatie hierover plaats tussen de onderwijsvestigingen, hun schoolbesturen en de samenwerkingsverbanden passend onderwijs?
- E. Welke oplossingen om wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs te verminderen en/of te voorkomen lijken het meest kansrijk?

1.3 Onderzoeksopzet

Om bovenstaande vragen te beantwoorden wordt tweemaal per jaar een vragenlijst uitgezet en vinden eenmaal per jaar focusgroepen plaats met verschillende partijen die betrokken zijn bij de wachtlijstproblematiek. De vragenlijst wordt uitgezet onder de onderwijsvestigingen die gespecialiseerd onderwijs verzorgen om zo een goed beeld te krijgen van de huidige wachtlijsten, de belangrijkste oorzaken van het bestaan hiervan te achterhalen en om te volgen hoe de wachtlijsten zich gedurende de jaren ontwikkelen. De focusgroepen worden ingezet om verdiepend inzicht te krijgen in de problematiek en de wijze waarop hiermee wordt omgegaan. Deze data benutten we om te kunnen bepalen welke oplossingen het meest kansrijk lijken om wachtlijsten te verminderen en te voorkomen.

Voor de volledige onderzoeksverantwoording verwijzen we naar Bijlage 1. Hier gaan we kort in op de respons en de representativiteit.

Respons

In totaal hebben we zicht gekregen op de wachtlijsten van 339 onderwijsvestigingen van de 833 in het gespecialiseerd onderwijs. Daarmee is een responspercentage van 40% behaald. Zie tabel A1 in Bijlage 1.

Voor cluster 1 zijn de vragen naar aanleiding van de vorige peiling in het monitoronderzoek anders uitgezet dan bij de andere clusters, namelijk centraal bij de twee vertegenwoordigers van de onderwijsvestigingen voor cluster 1. Zij hebben zicht op de eventuele aanwezigheid van wachtlijsten op hun scholen. Voor het sbo en voor cluster 2, 3 en 4 van het so, vso en (v)so geldt dat we met een online vragenlijst zicht hebben gekregen op de wachtlijsten. 331 van de 825 vestigingen hebben de vragenlijst ingevuld. Daarmee is een responspercentage van 40% behaald. Zie tabel A2 in Bijlage 1.

Vragen in de vragenlijst over de aanwezigheid van een eventuele onderzoekslijst zijn niet gesteld aan de vestigingen voor cluster 2. Voor dit cluster geldt namelijk dat leerlingen pas bij vestigingen in beeld komen nadat ze zijn toegelaten door de Commissie van Onderzoek van een van de vier instellingen voor cluster 2. Vragen over de onderzoekslijst zijn daarom gesteld bij de Commissies van Onderzoek. Zie voor de respons op de vragenlijst per cluster, tabel A3 in Bijlage 1.

We hebben tot slot per regio Passend Onderwijs PO en Passend Onderwijs VO gekeken naar de respons op de vragenlijst en de responspercentages. Zie tabellen A4 en A5 in Bijlage 1.

Representativiteit

Om te kijken in hoeverre de 331 vestigingen die de vragenlijst invulden representatief zijn voor de vestigingen binnen het gespecialiseerd onderwijs (de populatie), hebben we gekeken naar in hoeverre de responsgroep een goede afspiegeling is van de populatie gelet op het soort onderwijs dat zij verzorgen en de regio's waarbinnen zij vallen. We hebben gekeken naar in hoeverre de onderwijssoorten binnen de responsgroep in dezelfde mate vertegenwoordigd zijn als binnen de populatie. Dat doen we aan de hand van percentages, zie tabel A6 in Bijlage 1. We achten de responsgroep voldoende representatief als het gaat om de spreiding van onderwijssoorten. We hebben de responsgroep ook vergeleken met de populatie gelet op de regio's waarbinnen zij vallen. Zie tabel A7 en A8 in Bijlage 1. Ook als het gaat om de spreiding van vestigingen over de regio's achten we de responsgroep voldoende vergelijkbaar met de populatie.

Focusgroepen

Om meer diepgaande informatie te verkrijgen, is gesproken met medewerkers van samenwerkingsverbanden in het primair en voortgezet onderwijs. Er hebben focusgroepen plaatsgevonden met zes personen van vijf samenwerkingsverbanden po (drie groot, twee middelgroot) en vijf personen van vier samenwerkingsverbanden vo (twee groot, twee middelgroot).

Het monitoronderzoek loopt van maart 2024 tot en met december 2027. De eerste peiling, aan de hand van de vragenlijst, vond plaats in april 2024. De tweede peiling vond plaats in oktober 2024 en de focusgroepgesprekken vonden plaats in november 2024.

1.4 Leeswijzer

In deze rapportage staan de bevindingen uit peiling 2 en de focusgroepen die plaatsvonden in het najaar van 2024 centraal. Dat doen we in het volgende hoofdstuk. Vervolgens vergelijken we de bevindingen uit de tweede peiling met de bevindingen uit de eerste peiling. We sluiten het rapport af met de voorlopige conclusies.

2 Bevindingen

In dit hoofdstuk presenteren we de bevindingen die we deden op basis van de tweede peiling en de focusgroepgesprekken die plaatsvonden in het najaar van 2024. We besteden daarbij achtereenvolgens aandacht aan:

- De plaatsingslijst;
- De onderzoekslijst;
- De interesselijst.

Waar mogelijk² vergelijken we of bevindingen overeenkomen dan wel verschillen voor de verschillende onderwijssoorten en regio's Passend Onderwijs PO en Passend Onderwijs VO.³

² De mogelijkheid om een uitsplitsing van onderwijssoorten en regio's te maken is afhankelijk van de responsgroep die in de analyse mee kan worden genomen. Naarmate die groep kleiner wordt, worden analyse-uitkomsten sneller herleidbaar naar individuele vestigingen. Indien dit het geval is, zullen analyse-uitkomsten niet worden opgenomen in de rapportage.

³ We rapporteren zowel over de regio's Passend Onderwijs PO als over de regio's Passend Onderwijs VO omdat deze regio's, hoewel grotendeels vergelijkbaar, niet volledig overeenkomen.

2.1 De plaatsingslijst

Onderwijsvestigingen in het gespecialiseerd onderwijs hanteren verschillende typen wachtlijsten. Het ministerie van OCW wil graag zicht op de verschillende wachtlijsten. De eerste is de plaatsingslijst.

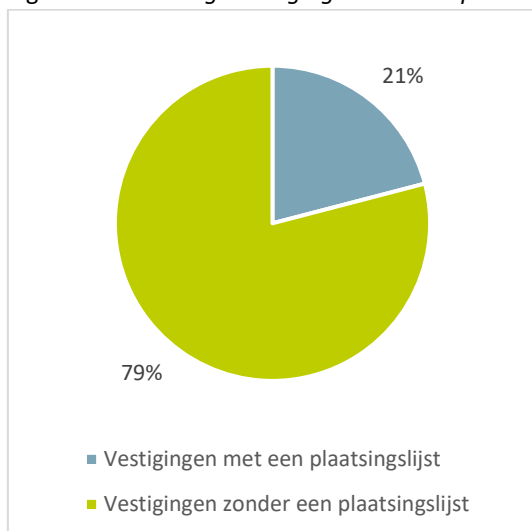
Definitie plaatsingslijst

Op een plaatsingslijst staan leerlingen aan wie een toelaatbaarheidsverklaring is afgegeven (cluster 3 en 4) of voor wie door de Commissie van Onderzoek het recht op toegang tot het gespecialiseerd onderwijs is toegezegd (cluster 1 en 2), maar voor wie nog geen plek is op de school van aanmelding.

2.1.1 Vestigingen met een plaatsingslijst

Van de 339 vestigingen die in oktober 2024 deelnamen aan dit onderzoek, had 79% van de vestigingen op dat moment geen plaatsingslijst en 21% gaf aan wel een plaatsingslijst te hebben (zie figuur 1).

Figuur 1: Percentage vestigingen met een plaatsingslijst (N=339)

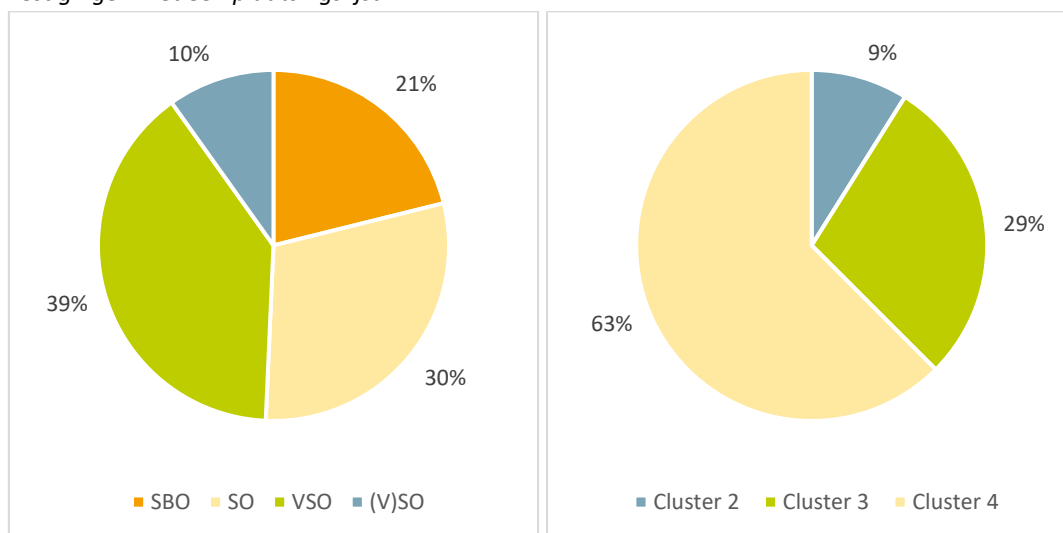

Inzoomen op de onderwijssoorten en clusters

Als we inzoomen op de groep vestigingen met een plaatsingslijst (zie figuur 2), zien we dat het grootste deel (39%) van de go-vestigingen met een plaatsingslijst een vestiging voor vso is. De groep vestigingen voor so is daarna het grootst: van de go-vestigingen met een plaatsingslijst is 30% een so vestiging. Het kleinst is de groep vestigingen voor het (v)so (10%).

Wat betreft de verschillende clusters is te zien dat de meeste vestigingen met een plaatsingslijst cluster 4 onderwijs aanbieden (63%). In cluster 1 komen in het najaar van 2024 geen plaatsingslijsten voor.

Figuur 2: Verdeling naar onderwijssoort (links, N=71) en clusters (rechts, N=56) binnen de groep vestigingen met een plaatsingslijst

Wanneer we niet als startpunt de groep vestigingen met een plaatsingslijst nemen maar het totaal aantal vestigingen per onderwijssoort, dan zien we dat ook dan geldt dat er binnen het vso relatief de meeste plaatsingslijsten zijn (35%) en in het (voortgezet) speciaal onderwijs het laagst (11%). Zie tabel 1 voor het percentage vestigingen met een plaatsingslijst, weergegeven per onderwijssoort.

Tabel 1: Percentage vestigingen met een plaatsingslijst per onderwijssoort (N=339)

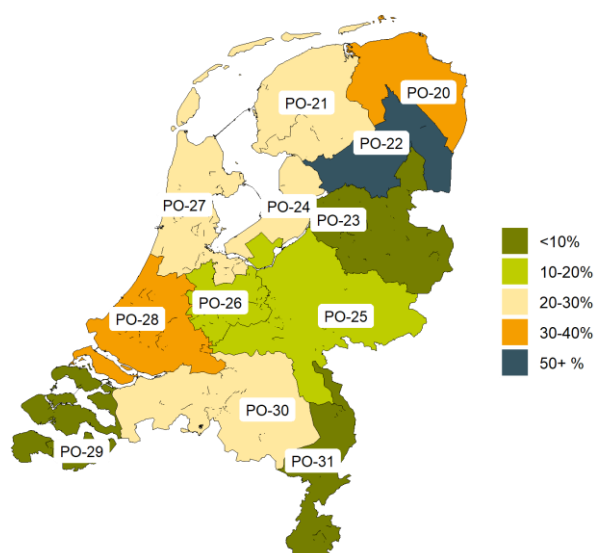
	Respons	Percentage vestigingen van de responsgroep met een plaatsingslijst
SBO	108	14%
SO	89	24%
Cluster 1	1	0%
Cluster 2	19	21%
Cluster 3	27	19%
Cluster 4	42	29%
VSO	80	35%
Cluster 2	8	13%
Cluster 3	13	31%
Cluster 4	59	39%
(V)SO	62	11%
Cluster 1	7	0%
Cluster 3	44	16%
Cluster 4	11	0%

Inzoomen op de regio's

Daarnaast hebben we voor het sbo en cluster 3 en 4 gekeken naar het percentage vestigingen met een plaatsingslijst per regio. We kijken alleen naar het sbo, cluster 3 en 4 omdat deze vestigingen onder de samenwerkingsverbanden passend onderwijs vallen die bij de regio's horen. Voor de regionale indeling hebben we gekeken naar de regio's Passend Onderwijs Primair Onderwijs (hierna: Passend Onderwijs PO) en Passend Onderwijs Voortgezet Onderwijs (hierna: Passend Onderwijs VO).⁴ De regio's voor PO en VO zijn vrijwel identiek. Bevindingen voor veel van de regio's zijn daardoor gelijk voor het PO en VO. Voor een aantal regio's geldt echter een andere indeling voor het PO dan voor het VO.

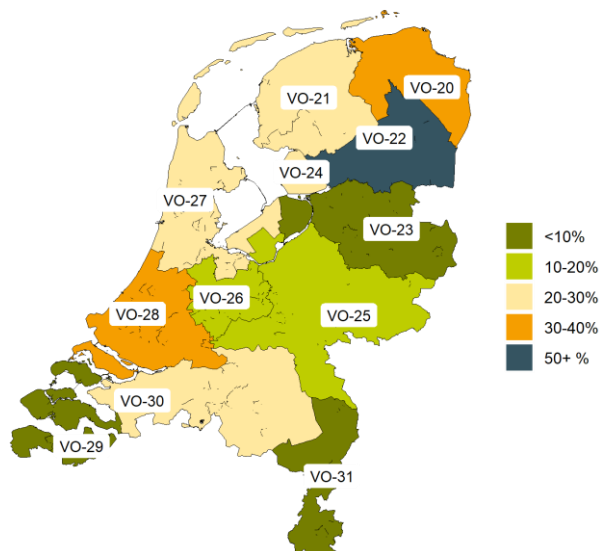
In figuur 3 zijn de regio's Passend Onderwijs PO weergegeven met de range waarbinnen het percentage vestigingen met een plaatsingslijst valt. In figuur 4 is de range voor elke regio Passend Onderwijs VO zichtbaar. In Bijlage 2 tabellen B1 en B2 zijn de exacte percentages van vestigingen met een plaatsingslijst per regio weergegeven.

Figuur 3: *Percentage vestigingen met een plaatsingslijst per regio Passend Onderwijs PO*

⁴ In Bijlage 1 staat beschreven op basis van welke gegevens tot de volgende regio-indelingen is gekomen.

Figuur 4: Percentage vestigingen met een plaatsingslijst per regio Passend Onderwijs VO

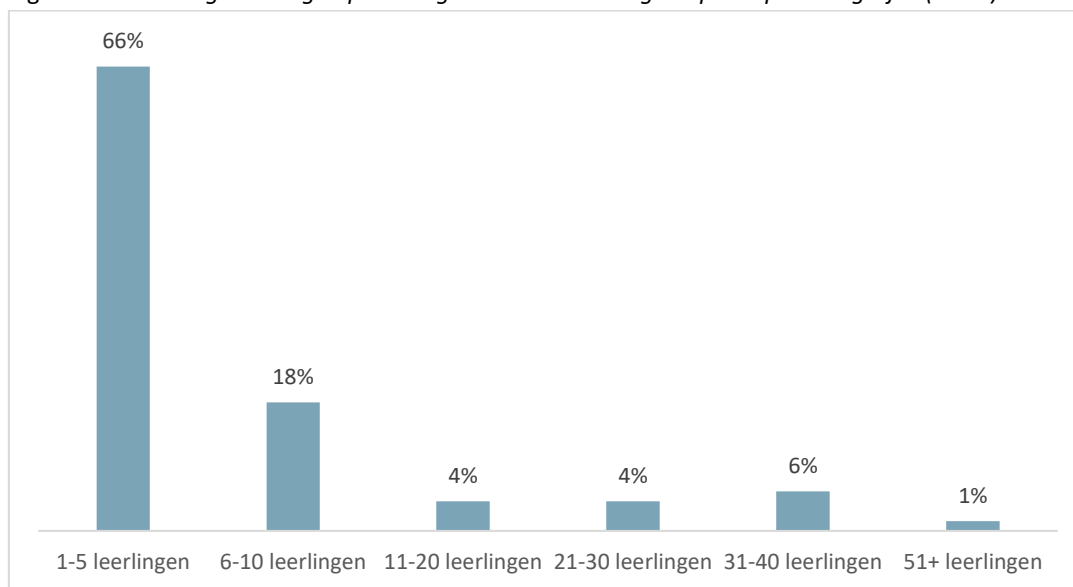

In de voorgaande figuren is te zien dat regio 22 zowel bij de PO-indeling als bij de VO-indeling procentueel gezien de meeste vestigingen met een plaatsingslijst heeft. Regio's 23, 29 en 31 hebben procentueel gezien de minste vestigingen met een plaatsingslijst. Voor de overige regio's geldt dat het percentage vestigingen met een plaatsingslijst schommelt tussen de 10 en 50% en meer specifiek (zie tabellen B1 en B2 in Bijlage 2) tussen de 14 en 39%.

2.1.2 Aantal leerlingen op een plaatsingslijst

In de vragenlijst is aan de vestigingen gevraagd hoeveel leerlingen op het moment van invullen (oktober 2024) op de plaatsingslijst staan. In figuur 5 is weergegeven hoeveel procent van de vestigingen met een plaatsingslijst 1-5 leerlingen, 6-10 leerlingen, 11-20 leerlingen, 21-30 leerlingen etc. op de plaatsingslijst heeft staan. De gegeven antwoorden lopen ver uiteen: van 1 leerling tot 56 leerlingen per vestiging. De meeste vestigingen geven aan dat er tussen de 1 tot en met 5 leerlingen op de plaatsingslijst staan. En het gemiddelde aantal leerlingen dat op een plaatsingslijst staat – bij de 71 vestigingen met een plaatsingslijst – is 8 leerlingen per vestiging.

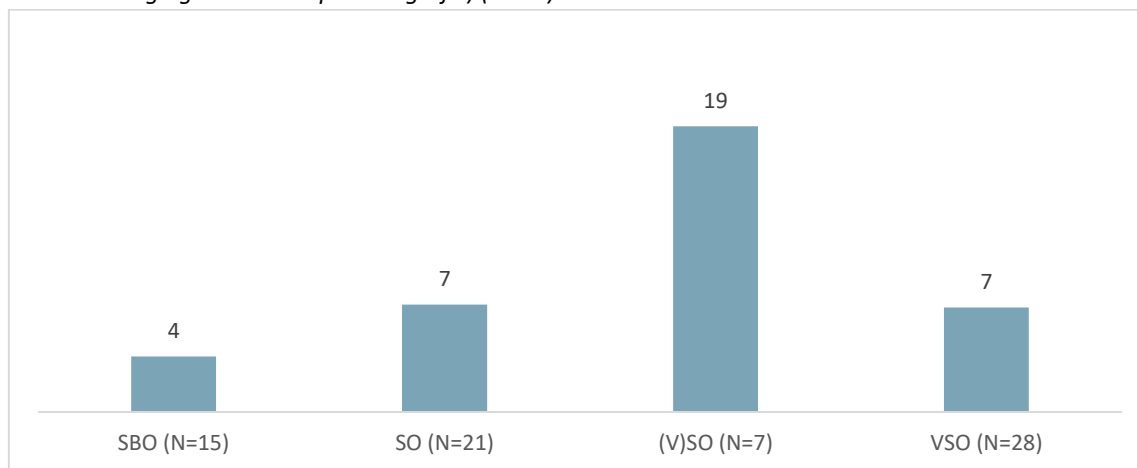
Figuur 5: Percentage vestingen per categorie aantal leerlingen op een plaatsingslijst (N=71)

Inzoomen op de onderwijssoorten

We hebben ook gekeken naar het gemiddelde aantal leerlingen op een plaatsingslijst (voor de vestigingen met een plaatsingslijst) per onderwijssoort. In figuur 6 is het gemiddeld aantal leerlingen op de plaatsingslijst per onderwijssoort weergegeven. In de figuur is te zien dat het gemiddelde aantal leerlingen dat op een plaatsingslijst staat voor het (v)so (met 19) het hoogst is. Voor het sbo, so en vso ligt het gemiddelde aantal leerlingen (met respectievelijk 4, 7 en 7) een stuk lager.

Figuur 6: Gemiddeld aantal leerlingen op de plaatsingslijst, weergegeven per onderwijssoort (en alleen voor de vestigingen met een plaatsingslijst) (N=71)

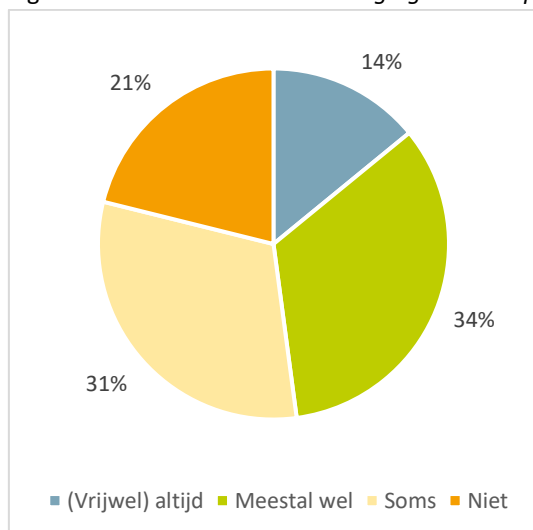
Aan de 7 (v)so vestigingen is gevraagd of de leerlingen voornamelijk voor het so, het vso, of voor beide onderwijssoorten op de plaatsingslijst staan. Vier vestigingen geven aan dat er alleen so-leerlingen op de plaatsingslijst staan, de andere drie vestigingen geven aan dat leerlingen op de plaatsingslijst voor zowel het so als het vso staan.

2.1.3 Zicht op 'dubbele' aanmeldingen

Het komt voor dat leerlingen die recht hebben op een plek in het gespecialiseerd onderwijs (Commissie van Onderzoek heeft toegang toegezegd of het samenwerkingsverband passend onderwijs heeft een tlv afgegeven) op meerdere vestigingen worden aangemeld, omdat ze nog geen plek hebben gevonden waar ze kunnen starten. Om deze reden is aan de vestigingen met een plaatsingslijst gevraagd in hoeverre zij zicht hebben op de hoeveelheid leerlingen die ook bij andere vestigingen worden aangemeld.

In figuur 7 is te zien dat bijna de helft van de vestigingen met een plaatsingslijst aangeeft (vrijwel) altijd of meestal zicht te hebben op of aangemelde leerlingen ook staan ingeschreven bij andere vestigingen in het gespecialiseerd onderwijs. Aan de vestigingen die aangaven hier (vrijwel) altijd, meestal of soms zicht op te hebben, stelden we een vervolgvraag: Voor hoeveel van de leerlingen die op dit moment op de plaatsingslijst staan, weet je dat zij ook op de plaatsingslijst voor andere go-vestigingen staan? Uit de gegeven antwoorden ($N=56$) maken we op dat gemiddeld genomen voor 37% van de leerlingen op een plaatsingslijst geldt dat zij op meerdere vestigingen waren aangemeld.

Figuur 7: In hoeverre hebben vestigingen zicht op het inschrijven bij meerdere vestigingen? ($N=71$)

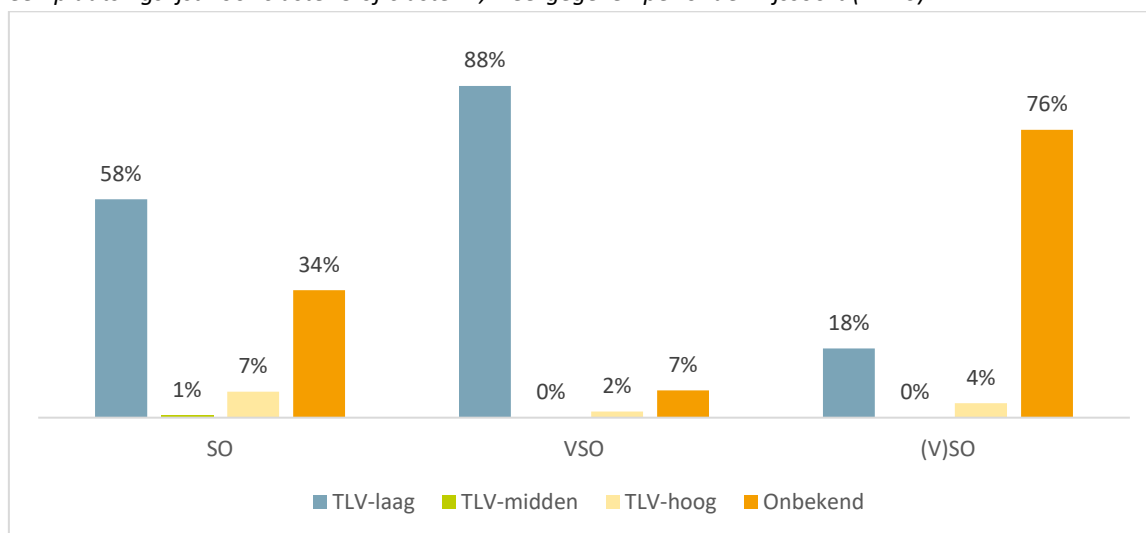

2.1.4 Toelaatbaarheidsverklaringen van leerlingen op de plaatsingslijst

Het gespecialiseerd onderwijs is er voor leerlingen die specialistische of intensieve begeleiding nodig hebben. Er is toestemming nodig voordat kinderen kunnen worden toegelaten in het gespecialiseerd onderwijs. Samenwerkingsverbanden passend onderwijs verlenen deze toestemming aan kinderen met bepaalde ondersteuningsbehoeften door een toelaatbaarheidsverklaring af te geven voor cluster 3 en 4 onderwijs. Voor kinderen die in aanmerking komen voor cluster 1 en 2 onderwijs is de toegang anders geregeld, via de Commissies van Onderzoek van de instellingen.

In de vragenlijst is aan de cluster 3 en 4 vestigingen met een plaatsingslijst gevraagd naar de bekostigingscategorieën van de toelaatbaarheidsverklaringen die zijn afgegeven aan de leerlingen op de plaatsingslijst. De resultaten zijn weergegeven in figuur 8. In deze figuur is te zien dat de laagste bekostigingscategorie het vaakst is toegekend aan de leerlingen op de plaatsingslijst. Dat geldt voor zowel het so, vso als (v)so. Voor een aanzienlijk deel van de leerlingen is de toegekende kostencategorie voor de vestigingen echter niet bekend. Dit is vooral vaak het geval in het (v)so.

Figuur 8: Verdeling toegekende bekostigingscategorieën toelaatbaarheidsverklaringen van leerlingen op een plaatsingslijst voor cluster 3 of cluster 4, weergegeven per onderwijssoort (N=46)⁵

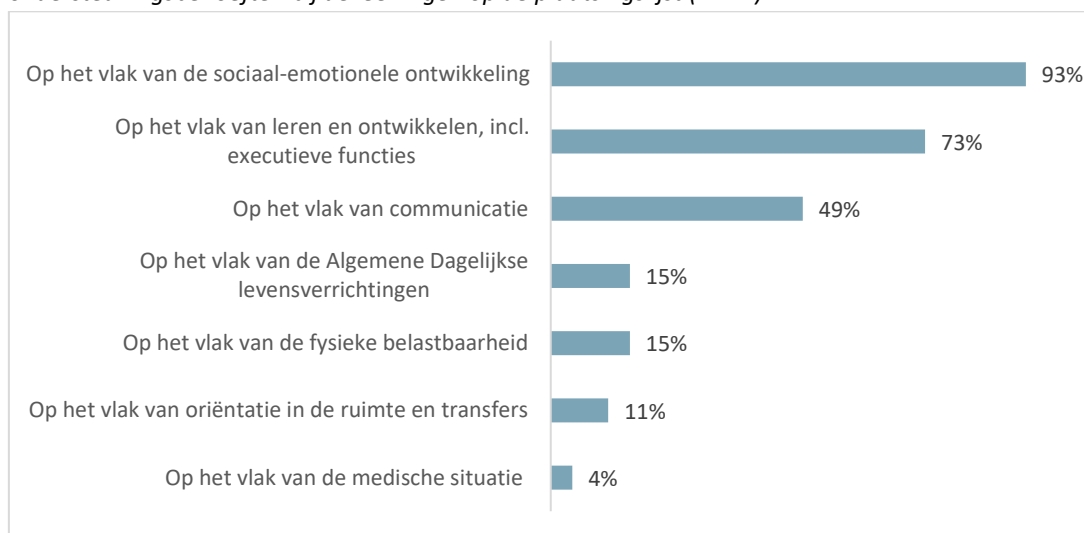
Aangezien het percentage leerlingen dat een tlV midden of hoog toegekend heeft gekregen dusdanig laag is, is een uitsplitsing over regio's niet mogelijk. De aantallen worden bij een uitsplitsing te klein.

2.1.5 Voornaamste ondersteuningsbehoeften

We hebben de vestigingen met een plaatsingslijst gevraagd op welk vlak de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen op de plaatsingslijst met name liggen. Vestigingen hadden de mogelijkheid om meerdere ondersteuningsbehoeften aan te vinken. In figuur 9 is het percentage vestigingen dat een ondersteuningsbehoefte heeft aangevinkt weergegeven. Bijna alle vestigingen geven aan dat de leerlingen op de plaatsingslijst ondersteuningsbehoeften hebben op het vlak van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Ook de ondersteuningsbehoeften op het vlak van leren en ontwikkelen wordt door bijna driekwart van de vestigingen benoemd.

⁵ De respons van vier vestigingen cluster 3, 4 of 3/4 is niet meegenomen in de analyse van deze vraag, omdat het opgegeven aantal toelaatbaarheidsverklaringen niet overeenkwam met het totaal aantal leerlingen dat op hun plaatsingslijst stond, zoals eerder in de vragenlijst vermeld.

Figuur 9: Het percentage vestigingen met een plaatsingslijst dat aangeeft dat er sprake is van de ondersteuningsbehoeften bij de leerlingen op de plaatsingslijst (N=71)

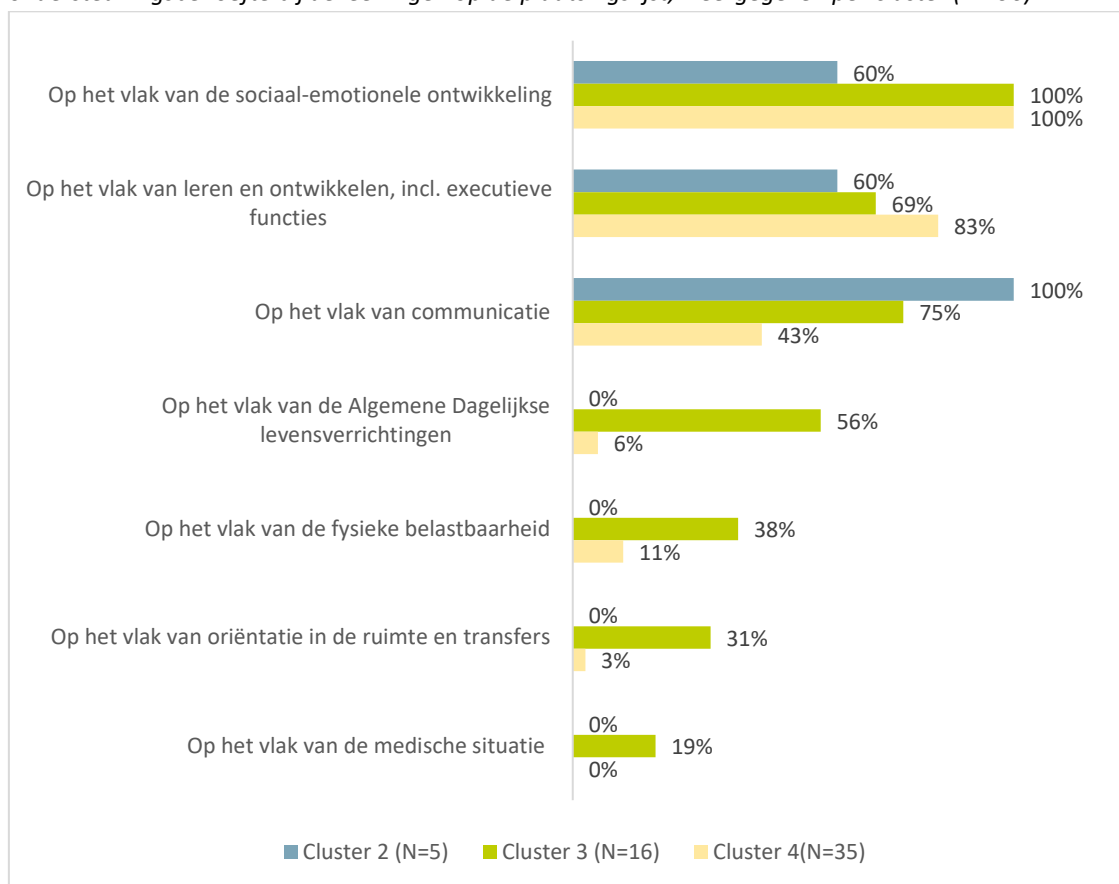

Inzoomen op de onderwijssoorten en clusters

We hebben ook gekeken naar in hoeverre de genoemde ondersteuningsbehoeften anders zijn voor vestigingen afhankelijk van de onderwijssoort. In figuur B3 in Bijlage 2 hebben we per onderwijssoort weergegeven hoeveel procent van de vestigingen elk van de ondersteuningsbehoeften heeft genoemd. Daarin valt op dat ondersteuningsbehoeften op het vlak communicatie, Algemene Dagelijkse levensverrichtingen, oriëntatie in de ruimte en transfers en medische situatie binnen het (v)so vaker genoemd worden dan binnen de andere onderwijssoorten. Ook valt op dat ondersteuningsbehoeften op het vlak van leren en ontwikkelen minder vaak voorkomen in het sbo en so dan in het (v)so en vso.

Aanvullend hebben we gekeken naar in hoeverre de genoemde ondersteuningsbehoeften anders zijn voor de vestigingen afhankelijk van clusters. In figuur 10 hebben we per cluster weergegeven hoeveel procent van de vestigingen elk van de ondersteuningsbehoeften heeft genoemd. We zien dat alle leerlingen die op de plaatsingslijst voor cluster 3 en 4 staan ondersteuningsbehoeften hebben op het vlak van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Voor cluster 2 geldt dat alle leerlingen op de plaatsingslijst een ondersteuningsbehoefte hebben op het vlak van communicatie. Verder valt op dat leerlingen die op de plaatsingslijst staan voor cluster 3 onderwijs in vergelijking met de leerlingen op wachtlijsten voor de andere clusters relatief vaak ook ondersteuningsbehoeften op andere terreinen hebben. Voor leerlingen op de plaatsingslijst voor cluster 2 gold in het najaar van 2024 dat ze geen andere ondersteuningsbehoeften hebben dan op het vlak van communicatie, de sociaal-emotionele ontwikkeling en het vlak van leren en ontwikkelen.

Figuur 10: Het percentage vestigingen met een plaatsingslijst dat aangeeft dat er sprake is van de ondersteuningsbehoefte bij de leerlingen op de plaatsingslijst, weergegeven per cluster (N= 56)

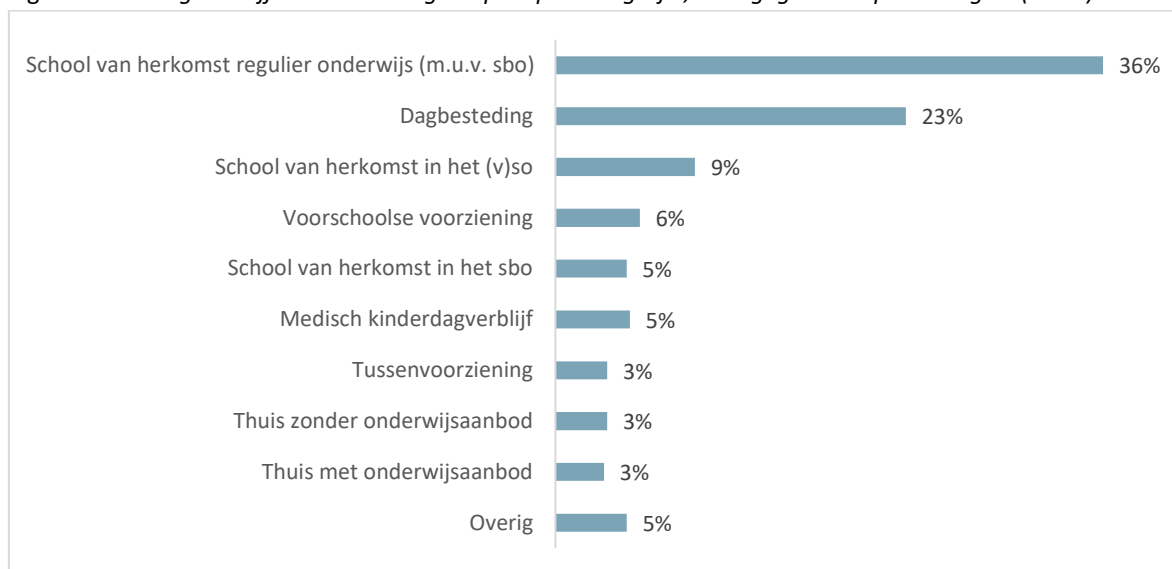

2.1.6 Huidige (onderwijs)plek van leerlingen op een plaatsingslijst

We vroegen de vestigingen met een plaatsingslijst om aan te geven waar de leerlingen op de plaatsingslijst zich op het moment van invullen bevonden in de onderwijs-(-/zorg)keten. In figuur 11 is in percentages weergegeven waar de leerlingen die op een plaatsingslijst staan voor het gespecialiseerd onderwijs in oktober 2024 al dan niet onderwijs volgden.

In de figuur is te zien dat ongeveer een derde van de leerlingen op de school van herkomst in het regulier onderwijs (niet sbo) verblijven. Daarnaast gaat 23% van de leerlingen op een plaatsingslijst naar dagbesteding, 9% naar de school van herkomst in het (v)so, 6% naar een voorschoolse voorziening, 5% naar een medisch kinderdagverblijf, 5% naar de school van herkomst in het sbo en 3% naar een tussenvoorziening. 6% van de leerlingen op een plaatsingslijst zit thuis, waarvan 3% met onderwijsaanbod en 3% zonder onderwijsaanbod. Tot slot werd voor 5% van de leerlingen op een plaatsingslijst aangegeven dat zij zich elders bevonden dan de gegeven antwoordopties. Uit de toelichting van de vestigingen hierbij maken we op dat deze leerlingen bij andere voorzieningen verblijven, zoals combinatiegroepen van behandeling en onderwijs, een schooltoeleidingstraject of dat de vestigingen niet op de hoogte zijn van het verblijf van de leerling.

Figuur 11: Huidig verblijf van de leerlingen op de plaatsingslijst, weergegeven in percentages⁶ (N=66)

Inzoomen op de onderwijssoorten

Als we kijken naar de verblijfplek van leerlingen die in de verschillende onderwijssoorten op een plaatsingslijst staan – zie tabel B4 in Bijlage 2 – zien we dat voor het sbo, so en vso geldt dat de meeste leerlingen op de plaatsingslijst zich op de school van herkomst in het regulier onderwijs (niet sbo) bevinden. In het sbo gaat het om 70% van de kinderen. In het so en vso ligt dat wat lager, respectievelijk op 40% en 48%. Andere leerlingen op de plaatsingslijst voor het so bevinden zich daarnaast het vaakst op de dagbesteding (19%) of bij een medisch kinderdagverblijf (13%). Voor het vso is de verblijfplek die na de school van herkomst in het regulier onderwijs het meest genoemd werd, de school van herkomst in het (v)so (geldt voor 16% van de leerlingen). Leerlingen die op een plaatsingslijst voor het (v)so staan, bevinden zich in meer de helft van de gevallen bij de dagbesteding. Daarna wordt de voorschoolse voorziening het vaakst (14%) genoemd en pas daarna volgt de school van herkomst in het reguliere onderwijs (niet sbo).

2.1.7 Redenen voor het bestaan van de plaatsingslijst

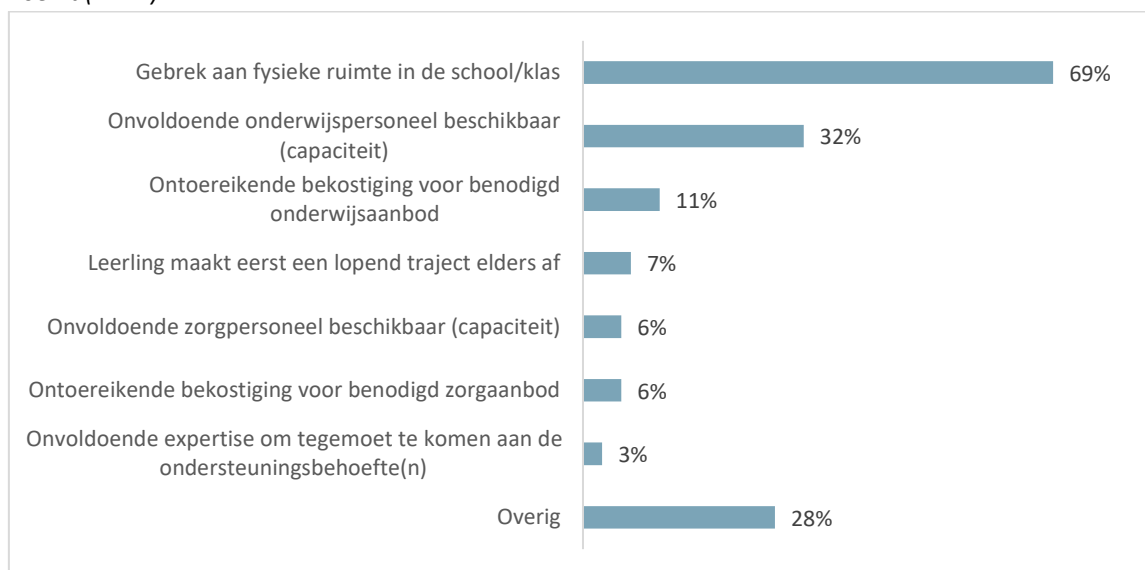
In de vragenlijst is aan de vestigingen gevraagd waarom er momenteel geen plek is voor de leerlingen die op de plaatsingslijst staan. Hierbij konden de vestigingen meerdere antwoorden kiezen. In figuur 12 is met percentages aangegeven hoeveel van de vestigingen met een plaatsingslijst elk van de redenen heeft genoemd.

In de figuur is te zien dat de meeste vestigingen met een plaatsingslijst een gebrek aan fysieke ruimte in de school of klas hebben om de leerling te kunnen plaatsen. Dat wil zeggen dat er een gebrek aan lokalen is. Uit de toelichting blijkt dat de klassen vol zitten, omdat er niet voldoende klaslokalen zijn om meer leerlingen van onderwijs te kunnen voorzien. De huidige klaslokalen zijn volgens respondenten niet groot genoeg om meer leerlingen te kunnen plaatsen.

⁶ Drie vestigingen hebben een aantal leerlingen opgegeven dat niet overeenkomt met het totaal aantal leerlingen op de plaatsingslijst dat ze eerder hadden opgegeven. De antwoorden van deze vestigingen zijn niet meegenomen in de analyse van deze vraag.

Verder kampt bijna een derde van de vestigingen met een plaatsingslijst met een tekort aan onderwijspersoneel om kinderen een plek aan te kunnen bieden. 28% van de vestigingen geeft aan dat er een andere reden is voor het bestaan van de plaatsingslijst dan gegeven antwoordopties. De voornaamste redenen die in de toelichting hierbij worden gegeven, zijn dat aanmeld dossiers van leerlingen incompleet zijn, er afspraken zijn binnen het samenwerkingsverband als het gaat om de instroommomenten, of dat leerlingen wegens persoonlijke redenen nog in een overgangstraject zitten van de huidige verblijfplek naar de nieuwe school.

Figuur 12: Percentage vestigingen dat een bepaalde reden noemt voor het bestaan van de plaatsingslijst noemt (N=71)

Gevraagd naar andere ontwikkelingen op school of in de omgeving van de school die ervoor zorgen dat er een plaatsingslijst is ontstaan, noemt een aantal respondenten dat ze een toename waarnemen van het aantal leerlingen dat tussen wal en schip is geraakt. Deze leerlingen kampen met complexe ondersteuningsbehoeften en hebben zowel onderwijs als zorg nodig en de combinatie is lastig te realiseren. In het verlengde hiervan noemt een aantal vestigingen dat er weinig doorstroommogelijkheden voor huidige leerlingen zijn, waardoor minder plekken vrijkomen. Tot slot noemen enkele vestigingen dat ze vaste instroommomenten hanteren in het schooljaar waardoor er op sommige momenten een plaatsingslijst is.

Inzoomen op de onderwijssoorten

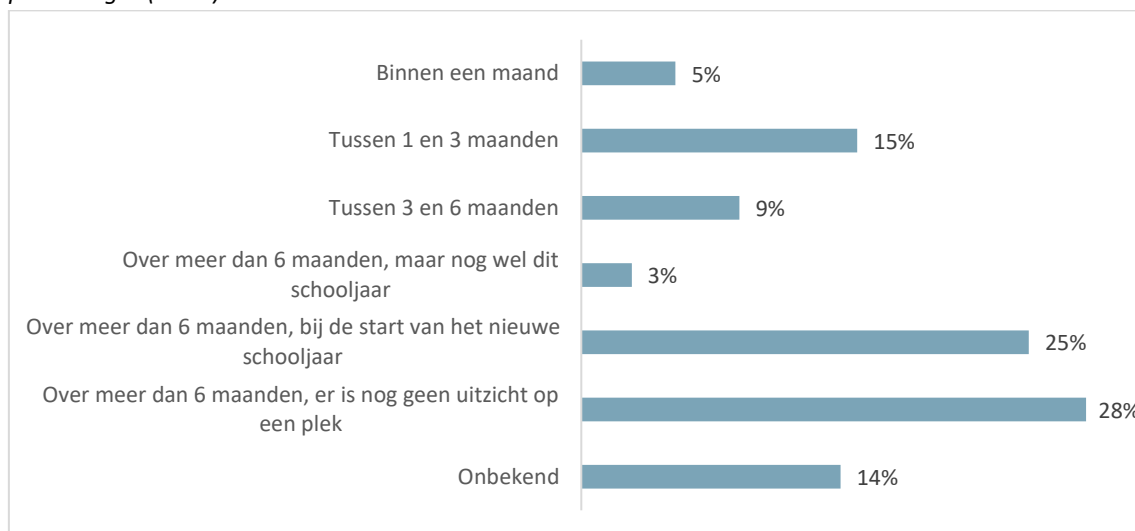
We hebben gekeken naar in hoeverre de genoemde redenen voor het bestaan van de plaatsingslijst verschillen per onderwijssoort. (Zie ook Bijlage 2 tabel B5.) We zien dat genoemde redenen voor het bestaan van de plaatsingslijst voor de verschillende onderwijssoorten grotendeels overeenkomen. Wel valt op dat vestigingen in het (v)so en vso vaker het gebrek aan fysieke ruimte noemen dan in het sbo en so.

2.1.8 Verwachte termijn voor plaatsing

We stelden vestigingen met een plaatsingslijst de vraag wanneer zij verwachten dat de leerlingen op de plaatsingslijst geplaatst kunnen worden, oftewel onderwijs kunnen volgen op hun vestiging. De resultaten hiervan zijn weergegeven in figuur 13.

Minder dan 30% van de leerlingen zal binnen zes maanden geplaatst kunnen worden op de vestiging. Voor meer dan 40% van de leerlingen geldt dat er ook na zes maanden geen uitzicht is op een plek op de vestiging of dat de plaatsingstermijn onbekend is.

Figuur 13: *Verwachte termijn voor plaatsing van leerlingen op plaatsingslijst, weergegeven in percentages (N=69)*⁷

Inzoomen op de onderwijssoorten

Wanneer we kijken naar de uitsplitsing op onderwijssoort (zie figuur B6 in Bijlage 2), zien we dat voor bijna alle leerlingen op een plaatsingslijst voor het (v)so geldt dat zij pas na zes maanden geplaatst kunnen worden. Daarbij moet worden opgemerkt dat het aantal vestigingen met een plaatsingslijst laag is, dus het probleem van plaatsing lijkt zich in het (v)so te concentreren op een klein aantal scholen. In het sbo is het percentage leerlingen dat op een plaatsingslijst staat en langer moet wachten dan zes maanden tot plaatsing het kleinst.

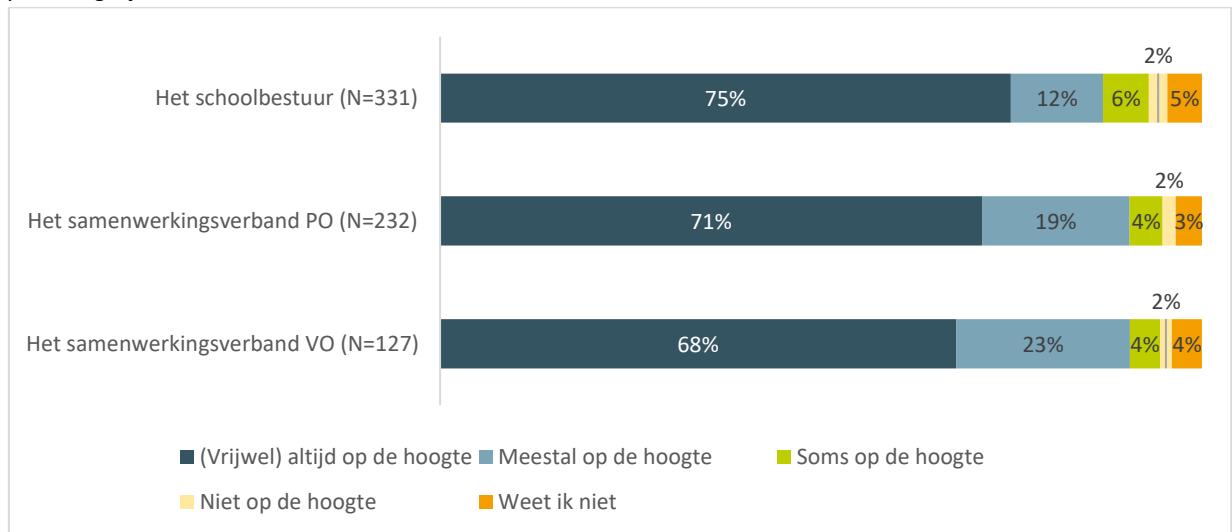
2.1.9 Betrokkenheid van schoolbesturen en/of samenwerkingsverbanden

Aan alle vestigingen die de vragenlijst invulden is een aantal vragen gesteld over de betrokkenheid van het schoolbestuur en/of de samenwerkingsverbanden. Zo is de vraag gesteld in hoeverre de genoemde partijen op de hoogte zijn van het wel of niet bestaan van een plaatsingslijst op de vestiging. De resultaten zijn weergegeven in figuur 14.

Zoals figuur 14 laat zien, geeft ongeveer driekwart van de vestigingen aan dat het schoolbestuur (vrijwel) altijd op de hoogte is van het bestaan van een plaatsingslijst op hun vestiging en nog ruim 10% geeft aan dat het schoolbestuur hier volgens hen meestal van op de hoogte is.

⁷ Twee vestigingen hebben een aantal leerlingen opgegeven dat niet overeenkomt met het totaal aantal leerlingen op de plaatsingslijst dat ze eerder hadden opgegeven. De antwoorden van deze vestigingen zijn niet meegenomen in de analyse van deze vraag.

Figuur 14: In hoeverre zijn de onderstaande partijen op de hoogte van het wel/niet bestaan van een plaatsingslijst?

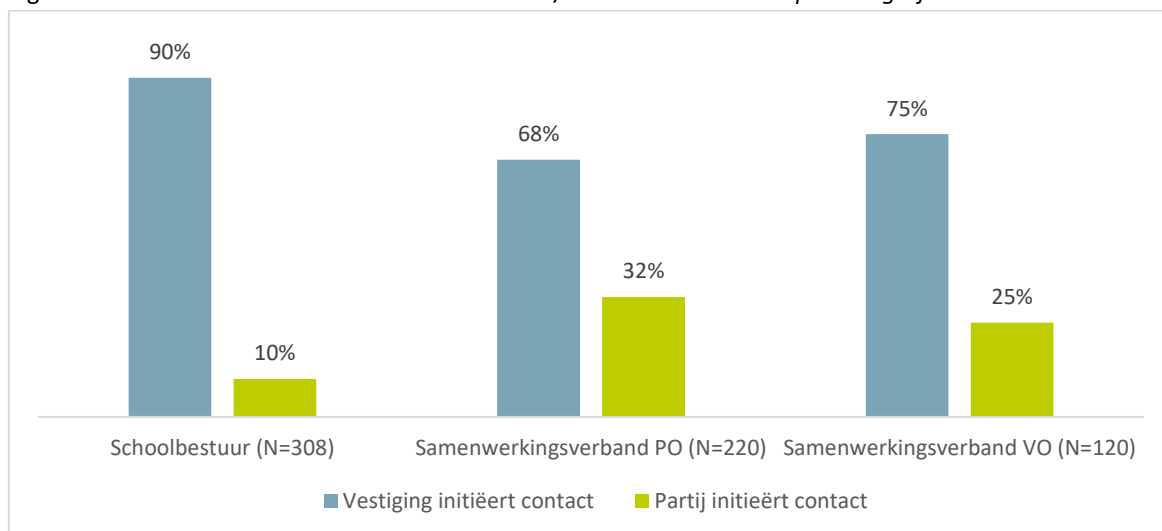

Aan de sbo-, so- en (v)so-vestigingen voor cluster 3 of 4 stelden we ook de vraag in hoeverre het samenwerkingsverband passend onderwijs po volgens hen op de hoogte is van een eventuele plaatsingslijst. Bijna driekwart van de vestigingen gaf aan dat het samenwerkingsverband po (vrijwel) altijd op de hoogte is en nog eens 20% gaf aan dat het samenwerkingsverband meestal op de hoogte is.

Aan de vso- en (v)so-vestigingen voor cluster 3 en 4 stelden we de vraag in hoeverre het samenwerkingsverband passend onderwijs vo op de hoogte is van een eventuele plaatsingslijst. Het beeld is vergelijkbaar met het beeld voor het samenwerkingsverband po: 68% van de vestigingen gaf aan dat het samenwerkingsverband (vrijwel) altijd op de hoogte is van de eventuele plaatsingslijst en nog eens 23% aan dat het meestal op de hoogte is.

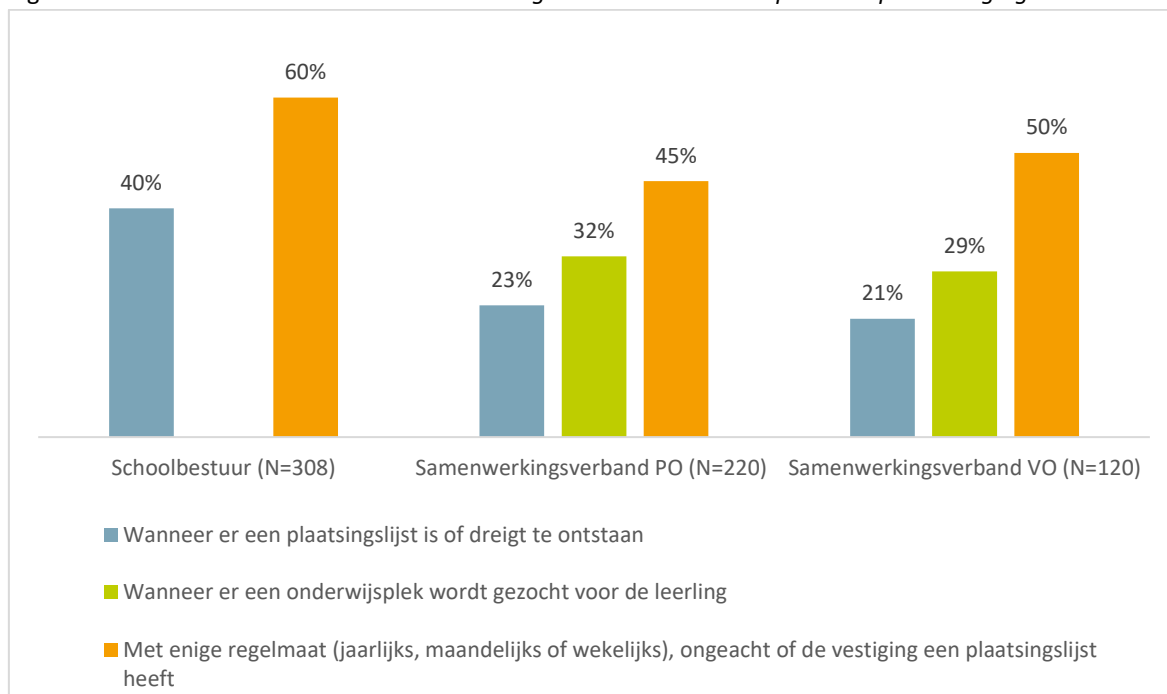
Aansluitend is aan de vestigingen die aangaven dat de partijen soms, meestal of (vrijwel) altijd op de hoogte zijn gevraagd wie het contact initieert als het gaat om het bestaan van een plaatsingslijst. Zoals in figuur 15 te zien is, initiëren de vestigingen in de meeste gevallen de communicatie, zo geven zij zelf aan. Dit geldt in het bijzonder voor het contact met het schoolbestuur.

Figuur 15: *Wie initieert communicatie over het wel/niet bestaan van een plaatsingslijst?*

Over de betrokkenheid van het schoolbestuur en de samenwerkingsverbanden passend onderwijs is daarnaast aan de vestigingen gevraagd wat het voornaamste moment van communicatie is als het gaat over het aantal beschikbare plekken op de vestiging. Zoals in figuur 16 te zien is, heeft een groot deel van de vestigingen met enige regelmaat contact met het schoolbestuur of de samenwerkingsverbanden. Ongeveer twee vijfde van de vestigingen geeft aan dat de communicatie met het schoolbestuur met name plaatsvindt wanneer er een plaatsingslijst is of dreigt te ontstaan.

Figuur 16: *Voornaamste contactmoment als het gaat over beschikbare plekken op de vestiging*

2.1.10 Reflectie van de samenwerkingsverbanden passend onderwijs op de plaatsingslijst

In deze paragraaf beschrijven we voor de samenwerkingsverbanden in het po en de samenwerkingsverbanden in het vo in hoeverre zij zicht hebben op de plaatsingslijsten bij de scholen in het gespecialiseerd onderwijs.

Resultaten samenwerkingsverbanden po

Samenwerkingsverbanden po houden op verschillende manieren zicht op de eventuele wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs. Twee van de drie grote samenwerkingsverbanden houden zelf centraal een overzicht van de wachtlijsten op hun so- en sbo-scholen bij. Een van deze twee samenwerkingsverbanden heeft een actueel overzicht waarover een keer in de zes weken met scholen wordt gesproken. Dan informeren de scholen het samenwerkingsverband of en waar er plek is. Een medewerker van het samenwerkingsverband onderhoudt hierover contact met de scholen, wat een flink deel van diens werktijd en werkzaamheden in beslag neemt. Het andere samenwerkingsverband dat een centraal overzicht bijhoudt, vraagt sinds anderhalf jaar, halfjaarlijks bij de so- en sbo-scholen informatie op over wachtlijsten. De gegevens worden opgenomen in een dashboard dat per school en klas toont hoeveel plekken er zijn, hoeveel er bezet zijn en hoeveel kinderen op de wachtlijst staan. Een nauwkeurig en actueel overzicht ontbreekt echter. Dat heeft te maken met een aantal complicerende factoren. Zo is er volgens het samenwerkingsverband onvoldoende commitment bij de scholen om de gegevens aan te leveren. Ook komen er leerlingen op de lijst zonder dat zij een toelaatbaarheidsverklaring hebben. Bijvoorbeeld jonge kinderen die nog niet op school zitten, maar ook kinderen die uit zorginstellingen komen waarbij de TLV nog niet is aangevraagd. Ook komt het voor dat ouders hun kind bij meerdere scholen aanmelden. Het opsporen van de dubbelingen kost tijd.

In de regio van het grote samenwerkingsverband dat geen centraal wachtlijstenoverzicht bijhoudt, is alleen af en toe sprake van een wachtlijst. In het geval een of meer kinderen niet geplaatst kunnen worden op een school, melden scholen dit aan het samenwerkingsverband. Dan wordt er samen een oplossing gezocht en is er intensief contact.

De twee middelgrote samenwerkingsverbanden houden de wachtlijsten niet centraal bij. Bij de scholen die horen bij het ene samenwerkingsverband zijn er al tien jaar geen wachtlijsten. Een inventarisatie van de plekken in het sbo en so vindt vier keer per jaar plaats door hierover met alle directeurs van de sbo- en so-scholen te spreken. Het andere middelgrote samenwerkingsverband houdt wachtlijsten regionaal bij via hun coördinatoren. Iedere school heeft contact met een coördinator vanuit het samenwerkingsverband. Die coördinatoren hebben regelmatig onderling overleg om te kijken waar plek is.

Resultaten samenwerkingsverbanden vo

Een van de twee middelgrote samenwerkingsverbanden houdt zicht op de wachtlijsten via een gemaakte afspraak dat als er een wachtlijst ontstaat, schoolbesturen een melding doen bij de Inspectie van het Onderwijs en hiervan in afschrift tevens een melding doen bij het samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband neemt vervolgens contact op en vraagt door naar de aard en de omvang van de wachtlijst en of er sprake is van een tlv bij de leerling die op de wachtlijst staat. Het streven is om de uitvraag hiernaar in de toekomst maandelijks te gaan doen.

Het andere middelgrote samenwerkingsverband houdt niet zelf actief een overzicht van de wachtlijsten bij. Voor (een) vestiging(en) van een van de clusters heeft het samenwerkingsverband zicht op eventuele wachtlijsten doordat een platform waarbij deze vestiging(en) is/zijn aangesloten, informatie

over eventuele wachtlijsten met het samenwerkingsverband deelt. Voor de eventuele wachtlijsten op de vestigingen van het andere cluster geldt dat alleen incidenteel contact plaatsvindt over de plaatsing van leerlingen, deze school regelt plaatsingen zelf. Het samenwerkingsverband heeft minder goed zicht op wachtlijsten op vso scholen binnen andere, aangrenzende samenwerkingsverbanden. Hierover heeft de bestuurder van het samenwerkingsverband contact met deze andere samenwerkingsverbanden.

De twee grote samenwerkingsverbanden registreren de wachtlijsten (deels) centraal. Een van twee grote samenwerkingsverbanden houdt van cluster 4 scholen maandelijks een overzicht bij van wachtlijsten. De cluster 3 scholen binnen dit samenwerkingsverband houden zelf een lijst bij en willen dit vanwege de AVG niet met het samenwerkingsverband delen. *“Dat maakt het voor ons wel lastig omdat ouders hun kind ook op meerdere scholen tegelijk aanmelden.”*

Het andere grote samenwerkingsverband houdt de wachtlijsten centraal bij via een dashboard waar de scholen in het gespecialiseerd onderwijs op zijn aangesloten. Anderhalf jaar geleden zijn ze daar begonnen met het uitvragen van wachtlijsten. Dit wordt halfjaarlijks gedaan. Het gaat dan om kinderen die zijn aangemeld op de go-scholen, maar voor wie geen plek is. Kinderen mogen ook op de wachtlijst zonder een tlv en dat is wat ook vaak gebeurt. *“Ook met het idee van ‘de wachtlijst duurt lang’ dus meld je maar vast aan en dan gaan we aan de slag. Daar hebben we menig discussie over gevoerd, ook welke termen je daar dan aanhangt, of het een interesselijst is of niet, maar feitelijk gezien heeft dat natuurlijk überhaupt geen wettelijke grondslag en mag je zelf je wachtlijstbeleid formuleren en dat wordt dan ook gedaan. En dat is dus niet per se met een tlv.”* De gegevens worden gebruikt tijdens de voorgesprekken bij een verwijzing om te weten waar ouders hun kind zouden kunnen aanmelden. Het nadeel van de gegevens is dat er dubbelingen in zitten en dat onduidelijk is welk deel van de aanmeldingen van buiten de regio komt. Met steun van de scholen heeft het samenwerkingsverband een projectvoorstel geschreven om het dashboard uit te breiden, om binnen AVG-regels op kindniveau te registreren welke kinderen het op welke scholen het betreft, zodat eventuele dubbelingen er gemakkelijk uit kunnen worden gehaald. Over de cluster 4 leerlingen voor wie binnen dit samenwerkingsverband een tlv is afgegeven, wordt maandelijks gerapporteerd of ze geplaatst zijn, of een intakeprocedure is doorlopen en of ze thuis zitten. Vanuit cluster 3 wordt sinds kort ook een overzicht bijgehouden van beschikbare plekken een aanmeldingen, maar daar komt de instroom vooral vanuit het so. Zij-instroom is er alleen bij langdurig zieken. Dit samenwerkingsverband houdt via een ander dashboard ook bij welk deel van de leerlingen van buiten de regio komt.

2.2 Mogelijke oplossingen voor de plaatsingslijst

In de vragenlijst die werd afgenomen in het najaar van 2024 en in de focusgroepgesprekken die toen plaatsvonden, ging aandacht uit naar mogelijke oplossingen voor de huidige plaatsingslijsten in het gespecialiseerd onderwijs. De ideeën die de onderwijsvestigingen deelden in de vragenlijst en de ideeën van de samenwerkingsverbanden passend onderwijs die aan bod kwamen tijdens de focusgroepgesprekken beschrijven we hier.

2.2.1 Mogelijke oplossingen volgens de onderwijsvestigingen

In de vragenlijst hebben we aan de onderwijsvestigingen gevraagd of, en zo ja welke, mogelijkheden zij zien om plaatsingslijsten in het gespecialiseerd onderwijs tegen te gaan. Daarbij is gevraagd naar wat verschillende partijen volgens hen zouden kunnen doen. De gegeven antwoorden op deze open vraag geven we hier weer.

Scholen in het reguliere onderwijs

Voor scholen in het regulier onderwijs (niet het sbo) zien onderwijsvestigingen verschillende manieren waarop de wachtlijsten kunnen worden bestreden. We herkennen grofweg drie richtingen in de antwoorden:

- het onderwijs- en ondersteuningsaanbod in het reguliere onderwijs versterken;
- tijdige afstemming met het gespecialiseerd onderwijs;
- kansen voor terugstroom van leerlingen uit het gespecialiseerd onderwijs naar het reguliere onderwijs actiever verkennen en benutten.

Een groot deel van de onderwijsvestigingen in het gespecialiseerd onderwijs ziet mogelijkheden om het onderwijs- en ondersteuningsaanbod in het reguliere onderwijs te versterken. Hier worden verschillende ideeën voor aangedragen. Zo noemen vestigingen dat de pedagogische basis en de zorgstructuur op scholen versterkt kan worden. Sommigen noemen dat de inzet van een gedragspecialist op reguliere scholen hierbij helpend zou kunnen zijn. Dit sluit ook aan bij de waarneming dat met name kennis over het tegemoetkomen aan ondersteuningsbehoeften met een gedragscomponent kan worden versterkt. Verder zien vestigingen in het go een rol voor zichzelf als het gaat om het versterken van het aanbod in het reguliere onderwijs. Door meer samen te werken, kan kennis worden uitgewisseld en kunnen, wanneer de formatie op de go-scholen dit toelaat, professionals uit het go mogelijk af en toe worden ingezet in het reguliere onderwijs. Een aantal vestigingen noemt dat in de ideale wereld, de klassen in het reguliere onderwijs kleiner worden en de taken die bij onderwijsprofessionals worden belegd minder omvangrijk worden zodat zij de ruimte hebben om aan de verschillende ondersteuningsbehoeften tegemoet te komen die er nu misschien niet altijd is.

In de afstemming tussen het reguliere onderwijs en het gespecialiseerd onderwijs acht men ook nog veel te winnen. Hierboven noemden we al de kennisuitwisseling tussen het reguliere onderwijs en het go. Tijdige afstemming wordt daarnaast vaak genoemd in het kader van het onwenselijke gevolg van 'te lang doormodderen' op het welzijn van kinderen. Vestigingen in het gespecialiseerd onderwijs merken op dat sommige leerlingen pas heel laat bij hen worden aangemeld. Dit kan schadelijk zijn voor leerlingen en ervoor zorgen dat een succesvolle start in het go moeilijk te realiseren is. Bovendien kan het ervoor zorgen dat de kans op mogelijke terugstroom van leerlingen op een later moment verkeken is, omdat zij veel moeilijkheden ervaren in hun verdere schoolloopbaan. Tijdige afstemming is ten tweede organisatorisch van belang. Late aanmeldingen van leerlingen op een go-school vergroot de kans dat zij tijdelijk moeten wachten op een plek. De school heeft hier immers in formatie noch groepsvorming op een eerder moment al rekening mee kunnen houden. Ook daarom is tijdige afstemming en een goede en volledige (dossier-)overdracht van belang.

De derde oplossingsrichting die geregeld genoemd is voor de wachtlijstproblematiek, is de terugstroom van leerlingen in het onderwijs. Men ziet mogelijkheden voor terugstroom van leerlingen uit het go naar het reguliere onderwijs en uit het so naar het sbo. Vestigingen in het go menen dat scholen in het reguliere onderwijs hier nog meer voor open zouden kunnen staan dan nu het geval is. Een aantal vestigingen heeft hier al goede ervaringen mee. In het kader van de inclusieve gedachte werken zij al steeds meer samen met scholen in de wijk en dit leidt soms al tot terugstroom van leerlingen van het sbo naar het bo en van het so naar het sbo.

Scholen in het sbo, so, (v)so en vso

Gevraagd naar oplossingen voor de wachtlijstproblematiek waaraan zij zelf kunnen bijdragen, dragen onderwijsvestigingen in het go oplossingen aan die in het verlengde liggen van de genoemde mogelijkheden hierboven. Kennisdeling tussen het go en het reguliere onderwijs zou mogelijk een kwaliteitsimpuls kunnen geven aan het ondersteuningsaanbod in het reguliere onderwijs. Ze zouden af en toe meer kunnen inzetten op de terugstroom van leerlingen uit het go naar het reguliere onderwijs en daarbij kunnen kijken wat hoe zij leerlingen en professionals in het reguliere onderwijs in die overgang terug kunnen ondersteunen. Al wordt daarbij opgemerkt de huidige personele tekorten de mogelijkheden hiertoe beperken. Specifiek als het gaat om de doorstroom van leerlingen van het sbo naar het (v)so noemt men opnieuw het belang van een tijdige en goede overdracht van leerlingen.

Schoolbesturen

Voor de schoolbesturen zien de onderwijsvestigingen in het go met name een rol als het gaat om:

- de inzet van financiële middelen;
- het toezien op de basisondersteuning op reguliere scholen; en
- het aanjagen van de samenwerking tussen scholen, besturen, gemeenten en samenwerkingsverbanden passend onderwijs.

Om aan de ondersteuningsbehoeften van leerlingen tegemoet te komen, is voldoende formatie nodig, zowel op scholen in het reguliere onderwijs als in het go. Besturen hebben invloed op de inzet van middelen en daarmee dus ook op de formatie. Wanneer in een regio wordt verwacht dat het aantal leerlingen in het go zal groeien, achten vestigingen in het go het van belang dat zij bij aanvang van het schooljaar financiële ruimte krijgen om een op dat moment net te ruim formatieplan op te stellen zodat ze bij tussentijdse instroom niet direct in de knel komen.

Onderwijsvestigingen in het go zien ook een belangrijke taak voor de schoolbesturen om te monitoren hoe het met de basisondersteuning staat op de scholen in het reguliere onderwijs. Dit stelt besturen in staat om te interveniëren wanneer de basisondersteuning niet op orde is. Zo kan worden voorkomen dat kinderen naar het go worden verwezen omdat in het reguliere onderwijs niet tegemoet wordt gekomen aan hun ondersteuningsbehoeften.

Tot slot zien de onderwijsvestigingen een belangrijke rol voor de schoolbesturen als het gaat om de samenwerking met andere partijen. Passend onderwijs vraagt volgens hen om een dekkend netwerk waarin partijen goed met elkaar samenwerken. Schoolbesturen hebben de positie om die samenwerking aan te jagen. Zo kunnen ze samenwerking tussen scholen faciliteren, problemen rondom onderwijshuisvesting bij gemeenten op de kaart zetten en samen met gemeenten en samenwerkingsverbanden passend onderwijs kijken wat er nodig is om ervoor te zorgen dat alle leerlingen een passende vorm van onderwijs kunnen volgen.

Samenwerkingsverbanden passend onderwijs

We stelden de onderwijsvestigingen in het go ook de vraag of, en zo ja hoe, de samenwerkingsverbanden passend onderwijs kunnen bijdragen aan het tegengaan van de wachtlijsten in het go. Onderwijsvestigingen zien voor hen een rol in:

- het versterken van de ondersteuning in het reguliere onderwijs;
- het zorgen voor voldoende ruimte in het go om leerlingen die recht hebben op go sneller het onderwijsaanbod te kunnen doen;
- het flexibeler omgaan met de inzet van onderwijs en zorg.

Samenwerkingsverbanden passend onderwijs zouden een rol kunnen spelen in het versterken van de ondersteuning die in het reguliere onderwijs wordt geboden. Daarbij wordt gedacht aan de begeleiding van kinderen met complexe ondersteuningsbehoeften, meer consultatiemogelijkheden voor reguliere scholen en het stimuleren van meer uitwisseling tussen het reguliere en gespecialiseerd onderwijs. Ook wordt de inrichting van (meer) alternatieve plekken buiten de schoolse setting genoemd, bedoeld voor tijdelijke opvang en intensieve begeleiding van kinderen die niet tot leren komen.

Bovenstaande is bedoeld om de instroom in het gespecialiseerd onderwijs te beteugelen. Om ervoor te zorgen dat de instroom van de leerlingen die al zijn verwezen naar het gespecialiseerd onderwijs soepel te laten verlopen, ziet men andere mogelijkheden. Vestigingen in het go vragen de samenwerkingsverbanden om rekening te houden met tussentijdse instroom bij de planvorming aan de start van elk schooljaar. Ook is het van belang dat samenwerkingsverbanden de vestigingen in het go tijdig meenemen in lopende tlv-procedures zodat de vestigingen, waar mogelijk, een goed beeld hebben van verwachte instroommomenten en -omvang.

Ten derde doen vestigingen een beroep op de samenwerkingsverbanden om flexibeler om te gaan met de vraag of onderwijs of zorg aan zet is bij bepaalde ondersteuningsbehoeften. De grens tussen onderwijsondersteuning en zorg is volgens hen niet altijd helder en het is niet wenselijk dat vanwege discussies hierover de ondersteuning voor leerlingen uitblijft. Een flexibelere omgang van onder andere de samenwerkingsverbanden met deze 'grijze' gevallen zou helpend zijn.

Gemeenten

Het punt dat in de alinea hierboven is beschreven, wordt door onderwijsvestigingen ook genoemd in de antwoorden op de vraag waar zij voor de gemeenten kansen zien om wachtlijsten in het go tegen te gaan. Verder zien onderwijsvestigingen in het kader van de wachtlijstproblematiek een belangrijke rol voor gemeenten als het gaat om onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer.

De samenwerking tussen het onderwijs en de zorg laat volgens vestigingen soms nog te wensen over. Leerlingen met ondersteuningsbehoeften zijn gebaat bij één totale aanpak – één kind, één plan – en niet bij de gescheiden systemen. Het komt leerlingen ten goede wanneer gemeenten en samenwerkingsverbanden passend onderwijs vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid samenwerken. Specifiek in het go zou een collectieve financiering van de ondersteuning helpend zijn, om benodigde ondersteuning van leerlingen sneller te kunnen realiseren.

Veel vestigingen noemen dat er op dit moment onvoldoende ruimte is in schoolgebouwen om benodigde ondersteuning te kunnen bieden en, in het go, om het toegenomen aantal leerlingen dat wordt aangemeld op te kunnen vangen. Een deel van de vestigingen deelt dat huisvesting een steeds groter probleem lijkt te worden.

Naar gemeenten wordt in het kader van het tegengaan van de wachtlijsten tot slot gekeken voor het leerlingenvervoer. Veel go-vestigingen hebben een regiofunctie. Leerlingen komen uit verschillende gemeenten en hebben geregeld recht op leerlingenvervoer naar school. Ouders kunnen dit aanvragen bij de gemeente waarin ze woonachtig zijn. De regels die worden gehanteerd bij de toewijzing van aanvragen van ouders verschillen echter per gemeente, zo merken vestigingen in het go op. Voor sommige leerlingen is het daardoor erg moeilijk om daadwerkelijk onderwijs te volgen, zelfs wanneer er wel plek voor hen is op school.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Gevraagd naar mogelijke oplossingen voor de wachtlijstproblematiek is tot slot ook aan onderwijsvestigingen in het go gevraagd hoe het ministerie van OCW zou kunnen helpen. De vestigingen zien een rol voor het ministerie van OCW bij het realiseren van een goede verbinding tussen onderwijs en ondersteuning. 'Ontschotten' is een term die veel genoemd werd. De knip die door de huidige gescheiden onderwijs- en zorgsystemen en financieringsstromen gemaakt wordt tussen onderwijs en zorg is volgens hen niet bevorderlijk om tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoeften van leerlingen.

Daarnaast is meerdere keren aangestipt dat het ministerie minder kortlopende subsidies zou moeten verstrekken aan het onderwijs om het aanbod op scholen te realiseren. Het onderwijs is gebaat bij meer structurele middelen zodat ondersteuningsvormen planmatiger ingezet kunnen worden. Tegelijkertijd noemt een deel van de vestigingen juist dat het ministerie kan zorgen voor meer ruimte om te experimenteren met nieuwe ondersteuningsvormen, vanuit het idee dat onderwijsprofessionals het vertrouwen verdienen om naar eigen inzicht te doen wat goed is voor leerlingen.

Tot slot geven onderwijsvestigingen dat het van belang is dat het ministerie van OCW zich inspant om werken in het onderwijs aantrekkelijker te maken. Om goed onderwijs en goede ondersteuning te kunnen bieden, is voldoende personeel nodig.

2.2.2 Mogelijke oplossingen volgens de samenwerkingsverbanden passend onderwijs

In deze paragraaf beschrijven we afzonderlijk voor de samenwerkingsverbanden po en de samenwerkingsverbanden vo de resultaten van de focusgroepen. Gesproken werd over de mate van sturing op wachtlijsten en mogelijkheden en oplossingen om wachtlijsten te verminderen. De gesprekken richtten zich daarbij specifiek op de plaatsingslijsten.

Resultaten samenwerkingsverbanden po

Samenwerkingsverbanden spannen zich in om wachtlijsten in het go tegen te gaan. In de focusgroepgesprekken kwamen verschillende manieren waarop ze omgaan met huidige wachtlijsten om deze te voorkomen of te verminderen aan bod.

Overleg en samenwerking met gemeenten. Ze hebben onder andere overleg met andere partijen in het kader van de wachtlijsten in het go. De voornaamste andere partijen betreffen gemeenten. Dan gaat het bijvoorbeeld om huisvesting, zodat go-scholen nieuwe klassen kunnen realiseren. Wachtlijsten zijn voor sommige samenwerkingsverbanden een vast bespreekpunt tijdens structureel overleg met gemeenten. Ook neemt een samenwerkingsverband bijvoorbeeld deel aan een werkgroep met gemeenten die is opgericht vanwege wachtlijsten op de go-scholen in combinatie met grote wachtlijsten voor de kinderdagcentra. Vanuit gemeenten wordt geld beschikbaar gesteld om een geschikt aanbod voor kinderen op de wachtlijsten te kunnen ontwikkelen.

Ook zijn er projecten in reguliere scholen die samenwerkingsverbanden co-financieren met gemeenten. Een middelgroot samenwerkingsverband noemt startklassen voor jonge kinderen met ondersteuning vanuit de jeugdhulp. Kinderen gaan daar 1,5 dag in de week naartoe en gaan daarnaast naar de reguliere groep. *"Deels zitten daar dan kinderen in die op de wachtlijst staan en deels ook kinderen die groot risico hebben om later uit te vallen. Dus we zetten het ook in om te voorkomen dat de wachtlijst nog verder stijgt."*

Actieve bemiddeling bij plaatsing. Gevraagd naar de manieren waarop samenwerkingsverbanden sturen op de wachtlijsten, benoemen twee grote samenwerkingsverbanden dat zij een actieve bemiddelende rol hebben bij de plaatsing van kinderen. Een van deze samenwerkingsverbanden schakelt adviseurs in om samen met ouders mogelijke oplossingen te vinden wanneer s(b)o scholen geen passend aanbod voor een kind kunnen bieden. Dit kan bijvoorbeeld ook het bieden van extra ondersteuning op de reguliere school zijn. Voorkeuren van ouders voor een school of type school worden daarbij meegenomen. Als er een plek vrijkomt in het s(b)o wordt gekeken welk kind bij die vrije plek past. Vervolgens wordt contact opgenomen met de ouders om te zien of de plek (nog steeds) passend is en als dat zo is, wordt dat aan de school doorgegeven. Het andere samenwerkingsverband waar vooral wachtlijsten zijn bij de 'onderinstroom', dus bij jonge kinderen, benoemt een actieve bemiddelende rol door hun jonge-kind-specialisten. Zij onderhouden contact met ouders en met de voorschoolse voorziening over tussentijdse oplossingen.

Verstrekking overbruggingsgeld aan reguliere school. Meerdere samenwerkingsverbanden (groot en middelgroot) noemen dat de scholen van herkomst van het samenwerkingsverband budget kunnen ontvangen als een kind met een tlv op de wachtlijst komt te staan. Dat budget is ongeveer gelijk aan de middelen die anders naar de s(b)o school zouden gaan. De reguliere school van oorsprong kan de middelen inzetten voor extra begeleiding zodat de wachttijd overbrugd kan worden. *"We zien ook wel dat dit bij sommige kinderen uiteindelijk heel goed gaat, dus dat soms de tlv zelfs wordt ingetrokken. Maar heel veel kinderen hebben het wel gewoon nodig om naar het SO te gaan, dus dan is het echt ter overbrugging."*

Aanbod op reguliere scholen stimuleren. Alle samenwerkingsverbanden noemen dat ze het aanbod dat kan worden gedaan op reguliere scholen stimuleren, met als doel het voorkomen van verwijzing naar het gespecialiseerd onderwijs. Dat kan gaan om het beschikbaar stellen van budget voor ondersteuning van individuele leerlingen, maar ook om het stimuleren van breder aanbod gericht op meerdere leerlingen. Een voorbeeld genoemd door een middelgroot samenwerkingsverband is dat een aantal reguliere scholen budget kan aanvragen voor de ondersteuning van individuele leerlingen, waarbij de afspraak is dat de school zelf de helft bijdraagt. Dit geeft de reguliere school regie om naar eigen inzicht extra hulp in te zetten. Het blijkt niet te leiden tot overvragen van budget door scholen, omdat zij zelf de helft meebetalen. Dit heeft volgens het samenwerkingsverband voorkomen dat een groot aantal toelaatbaarheidsverklaringen is aangevraagd. Een ander voorbeeld van ditzelfde samenwerkingsverband is het toekennen van ondersteuningsbudget voor een individuele kinderen aan scholen en daarbij te zorgen voor extra budget van de gemeente voor de aanvraag van persoonlijke verzorging.

Individuele budgetten voor ondersteuning van leerlingen blijken echter niet altijd tot het gewenste resultaat te leiden. Een groot samenwerkingsverband geeft aan ondersteuningsbudgetten te hebben geboden aan scholen waarmee individuele begeleiding kon worden aangevraagd, zodat een toelaatbaarheidsverklaring kon worden voorkomen. Dit werd door scholen erg gewaardeerd, maar zorgde volgens het samenwerkingsverband uiteindelijk niet voor een afname in verwijzingen naar het gespecialiseerd onderwijs.

Bij meerdere grote samenwerkingsverbanden kan budget worden aangevraagd door reguliere scholen voor een gespecialiseerd aanbod gericht op meerdere leerlingen. Bij een groot samenwerkingsverband kunnen reguliere scholen bijvoorbeeld een plan indienen voor budget en personele ondersteuning om een gericht extra aanbod te kunnen bieden aan meerdere leerlingen. Bijvoorbeeld aan leerlingen met internaliserende gedragsproblematiek. Na toekenning wordt het plan geëvalueerd, op basis waarvan kan worden bijgestuurd.

Uitwisseling tussen het regulier en gespecialiseerd onderwijs stimuleren. Meerdere samenwerkingsverbanden (groot en middelgroot) benoemen het brengen van de expertise van het gespecialiseerd onderwijs naar het reguliere onderwijs als aanpak om wachtlijsten binnen het go te verkleinen. Samenwerkingsverbanden stimuleren en faciliteren ondersteuning en onderling contact tussen verschillende betrokken partijen. Er worden voorbeelden van samenwerkingsprojecten van regulier en gespecialiseerd onderwijs gegeven. Het gaat bijvoorbeeld om projecten waarbij vanuit het samenwerkingsverband ondersteuning wordt georganiseerd voor leerlingen op reguliere scholen die anders een tlv gekregen zouden hebben. Bij die ondersteuning worden ook go scholen betrokken. Een ander voorbeeld betreft het koppelen van leerkrachten in het regulier onderwijs aan leerkrachten in het so. Een groot swv noemt het versterken van leraren op reguliere scholen om handelingsverlegenheid te verminderen. Samenwerkingsverbanden zijn hier intensief mee bezig, maar er zijn ook belemmeringen. *“Het is belangrijk om expertise meer naar het regulier te brengen en daar is het samenwerkingsverband mee bezig, maar het lukt ons nog niet. Kleinere projecten die er zijn gaan over leraren vanuit het regulier onderwijs koppelen aan een leerkracht so maar dat blijkt lastig door de lerarentekorten en werkdruk.”* Een ander samenwerkingsverband merkt op dat er grenzen zijn aan wat kan worden gedaan om het reguliere onderwijs te versterken en dat voor sommige leerlingen een verwijzing naar het go het beste is.

Vroeg signaleren en interveniëren. Door meerdere samenwerkingsverbanden (groot en middelgroot) wordt genoemd dat wordt ingezet op vroeg signaleren. Hierdoor zijn kinderen eerder in beeld, zodat meer tijd is om een passende plek in het onderwijs te vinden of dit ook al eerder gevonden kan worden. Meerdere samenwerkingsverbanden benoemen dat zij ‘jonge kind-’ medewerkers hebben aangenomen. Een middelgroot samenwerkingsverband geeft bijvoorbeeld aan dat de jonge kind medewerkers kinderen vanaf driejarige leeftijd kunnen observeren in de kinderopvang en zorginstellingen. Samen met jeugdhulp en ouders maken zij een plan om kinderen naar een zo passend mogelijke plek in het onderwijs te begeleiden. Een groot samenwerkingsverband geeft aan dat kinderen door de inzet van de jonge-kind-medewerkers soms ook al eerder naar een passende onderwijsplek kunnen gaan. De inzet op vroeg signaleren kan ook zorgen voor een afname van instroom in het gespecialiseerd onderwijs. Een groot samenwerkingsverband geeft bijvoorbeeld aan dat kinderen voorheen vanuit een zorgsetting of medisch kinderdagverblijf bijna automatisch naar het speciaal onderwijs doorstroonden. Door al vóór de leeftijd van vier jaar te kijken naar wat kinderen nodig hebben en hier binnen het regulier onderwijs op in te spelen met extra aanbod, is een aantal kinderen ingestroomd in het reguliere onderwijs. Een middelgroot samenwerkingsverband geeft aan samen met gemeenten in te gaan zetten op het versterken van voor- en vroegschoolse educatie met als doel vroeg te signaleren, vroeg interventies in te zetten en daardoor te zorgen dat kinderen naar het regulier onderwijs kunnen uitstromen.

Maximum stellen aan opnemen kinderen van buiten de regio. Een middelgroot samenwerkingsverband stelt een maximum aan het toelaten van kinderen van buiten de regio. In een regio vlak buiten de regio van het samenwerkingsverband is veel nieuwbouw, terwijl er geen gespecialiseerd onderwijs bijgekomen is. Daar is nu een tekort aan gespecialiseerd onderwijs. Het samenwerkingsverband geeft aan deze kinderen niet verder op te kunnen vangen. Een kwart van de kinderen op de s(b)o-scholen komt nu van buiten de regio. Het samenwerkingsverband wil niet dat dit deel verder groeit en geeft aan dat de aangrenzende regio dit zelf moet oplossen.

Sturing op de aansluiting van het aanbod op go-scholen op de vraag. Meerdere samenwerkingsverbanden (middelgroot en klein) besteden aandacht aan de (betere) aansluiting van het aanbod op go-scholen bij de behoeften van leerlingen. Zo probeert een groot samenwerkingsverband de aansluiting te verbeteren door te kijken naar wat mogelijk is aan extra scholing en het realiseren van extra klassen bij scholen. Een middelgroot samenwerkingsverband heeft op sbo-scholen extra klassen gerealiseerd voor leerlingen die tussen het sbo en so vallen. Er was ruimte voor deze groep om klassen te realiseren, omdat het samenwerkingsverband zag dat de verwijzing naar het sbo terugliep.

Sturing op samenwerking tussen scholen. Samenwerkingsverbanden stimuleren de samenwerking tussen scholen. Een middelgroot samenwerkingsverband noemt dat dit nog niet altijd optimaal verloopt. *“Scholen kennen elkaar niet, ook al staan ze werkelijk op hetzelfde schoolplein.”* Een groot samenwerkingsverband geeft aan de samenwerking tussen scholen te bevorderen door met scholen samen te kijken naar de instroom van leerlingen en op basis van de verschillende specialismen tot afstemming te komen over de plaatsing van leerlingen.

Sturing op de (beoogde) duur in het go. Een groot samenwerkingsverband geeft aan invloed uit te oefenen op de duur van de toelaatbaarheidsverklaringen. Eerst werden korte tlv's toegekend. Dat werkte niet altijd goed, omdat aangevraagde verlengingen die volgden veel administratief werk opleverden. Het samenwerkingsverband is nu samen met go-scholen tot de afspraak gekomen waarin een soort 'uitruil' plaatsvindt. Wanneer voor ouders en professionals duidelijk is dat een langer verblijf van een leerling in het gespecialiseerd onderwijs noodzakelijk is, wordt verlenging van de tlv toegekend zonder dat dit via de gebruikelijke arbeidsintensieve route verloopt. Daartegenover staat dat go-scholen een aantal leerlingen kiest waarover ze het gesprek aangaan over mogelijke terugstroom van leerlingen naar het regulier onderwijs. *“Gesprekken met het gespecialiseerd onderwijs zijn hierdoor sterk verbeterd. Relaties zijn sterk verbeterd en we zien ook mooie successen ontstaan.”*

Factoren buiten de invloedssfeer van samenwerkingsverbanden die aandacht vragen. Met het oog op het verminderen van de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs noemen samenwerkingsverbanden po tot slot een aantal factoren en ontwikkelingen die dit bemoeilijken maar die buiten hun invloedssfeer liggen. Zo wordt genoemd dat personele tekorten het moeilijk maken om eventuele uitbreiding van klassen in het go te realiseren. Ook vormt huisvesting geregeld een probleem. Verder zijn bezuinigingen in de zorg mogelijk van invloed op de groei van het gespecialiseerd onderwijs. Een groot samenwerkingsverband noemt bijvoorbeeld dat de dagbesteding in een gemeente niet meer aanbesteed werd omdat, hoewel hierover geen expliciete inlichting van het onderwijs over was geweest, er vanuit werd gegaan dat het onderwijs dit zou kunnen opvangen. Ontoereikend aanbod voor nieuwkomers werd ook genoemd. Een deel van hen stroomt hierdoor in, in het go.

Resultaten samenwerkingsverbanden vo

Overleg en samenwerking met gemeenten. Net als de samenwerkingsverbanden po, werken de samenwerkingsverbanden vo samen met gemeenten aan uiteenlopende initiatieven die met de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs te maken hebben. Zo heeft een van de twee groten samenwerkingsverbanden vo met wie we spraken, in samenspraak met een gemeente een centrale aanmeldroute ontwikkeld. Ook is een netwerk rondom thuiszitters opgezet waarbij zorgpartijen, onderwijspartijen en gemeenten met elkaar zoeken naar oplossingen voor het tekort aan plekken in onder andere het go. Een ander groot samenwerkingsverband vo voert structureel overleg met een gemeente over thuiszitters en wachtlijsten in het go. Hierbij loopt het samenwerkingsverband er tegen aan dat de gemeente negatief tegenover de benodigde uitbreiding van onderwijshuisvesting staat.

De middelgrote samenwerkingsverbanden vo gaven aan dat structureel overleg over wachtlijsten in het go niet plaatsvindt. Wel komen er zo nu en dan vragen bij hen binnen via leerplichtambtenaren of samenwerkingsverbanden po over de plaatsing van een leerling, zo geeft een van de samenwerkingsverbanden aan. Het andere middelgrote samenwerkingsverband geeft aan het lastig te vinden om een positie in te nemen als het gaat om de wachtlijsten. Het herkent dat er te weinig ruimte is bij huidige go-scholen en dat er personele tekorten zijn, maar vindt dat een investering in het so haaks staat op de beweging naar inclusiever onderwijs die het wil inzetten.

Eerder ondersteunen van (leerlingen op) reguliere scholen. Een van de grote samenwerkingsverbanden geeft aan dat op termijn de afgifte van toelaatbaarheidsverklaringen idealiter voorkomen kan worden. Om dat te realiseren moet worden gezocht naar mogelijkheden om de scholen en de leerlingen eerder te ondersteunen. Hier worden al initiatieven toe genomen binnen het samenwerkingsverband. Zo worden sommige leerlingen tijdelijk opgevangen in aparte klassen, die vervolgens weer kunnen worden teruggeplaatst. Een van de andere grote samenwerkingsverbanden heeft een pilot lopen waar eveneens wordt ingezet op de versterking van het reguliere onderwijs, door een ambulant team in te zetten dat zich richt op de docenten en de leeromgeving.

Behoeft aan sturing op landelijk niveau. Samenwerkingsverbanden passend onderwijs zijn verantwoordelijk voor een bepaalde regio. Voor sommige scholen in het go zijn voorrangregels ingesteld voor de leerlingen uit de 'eigen' regio. Dit heeft tot gevolg dat leerlingen die niet tot die regio behoren mogelijk langer moeten wachten, ook als desbetreffende school voor hen het meest dichtbij huis gelegen is. Dat is eigenlijk niet wenselijk, zo menen samenwerkingsverbanden. Bovendien wordt dan voorbijgegaan aan het feit dat sommige regio's niet over alle voorzieningen beschikken. Dan zijn leerlingen helemaal de dupe.

2.3 De onderzoekslijst

Het ministerie van OCW wil ook graag zicht krijgen op de onderzoekslijst in het gespecialiseerd onderwijs. Voordat we het actuele beeld schetsen, geven we in het kader hieronder de definitie van de weer die is gehanteerd voor de onderzoekslijst.

Definitie onderzoekslijst

Op een onderzoekslijst staan leerlingen die schriftelijk zijn aangemeld bij de vestiging. Aan deze leerlingen is (nog) geen toelaatbaarheidsverklaring afgegeven/is (nog) geen toegang toegezegd, maar is de toelaatbaarheidsprocedure al wel in gang gezet.

2.3.1 Aantal vestigingen met een onderzoekslijst

De manier van aanmelden verloopt anders voor cluster 1 en 2 onderwijs dan voor cluster 3 en 4 onderwijs. Bij cluster 1 en 2 worden de leerlingen aangemeld bij de Commissie van Onderzoek. Deze commissies onderzoeken of, en welke ambulante begeleiding, onderwijsondersteuning en/of ondersteuningsarrangement nodig is in het reguliere onderwijs of dat een plek op een cluster 1 of 2 onderwijsinstelling nodig is om aan ondersteuningsbehoeften tegemoet te komen. Voor cluster 3 en 4 onderwijs verloopt de toelating via de samenwerkingsverbanden passend onderwijs.

Voor cluster 1 en 2 hebben we daarom centraal navraag gedaan naar de onderzoekslijst. Vertegenwoordigers van cluster 1 gaven aan dat er eind oktober 2024 leerlingen in de aanmeldfase zitten. Hoeveel van deze leerlingen in aanmerking komen voor een plek in cluster 1 onderwijs is nog niet duidelijk. Wel wordt opgemerkt dat in het geval van 'acute situaties', denk bijvoorbeeld aan een leerling die als gevolg van een hersentumor een visuele beperking heeft, de begeleiding vanuit de instelling voor cluster 1 onderwijs alvast wordt gestart. Zo ontvangt een leerling gedurende de onderzoeksperiode alvast begeleiding, in afwachting van de finale toelating tot cluster 1.

De voorzitters van de Commissies van Onderzoek van de cluster 2 instellingen gaven aan dat er eind oktober 2024 in totaal 312 leerlingen op de onderzoekslijst staan die naar verwachting in aanmerking komen voor een plek in het gespecialiseerd onderwijs. Het aantal van 312 leerlingen is een aantal bij benadering, berekend op basis van de gemiddelde toelatingsgegevens uit het verleden. Uit ervaring weten de commissies dat van de aangemelde leerlingen gemiddeld genomen 8% niet in aanmerking komt voor het gespecialiseerd onderwijs, noch voor ambulante dienstverlening. Van de overige 92% leerlingen die gemiddeld wel worden toegelaten, komt ongeveer 25% in aanmerking voor het gespecialiseerd onderwijs. Op basis van deze gegevens hebben de commissies berekend dat er op dit moment zo'n 312 op de onderzoekslijst voor cluster 2 staan.

Van de 304 sbo- en cluster 3 en 4 vestigingen die hebben gereageerd op de vragenlijst, geven 100 vestigingen (33%) aan dat zij in oktober 2024 een onderzoekslijst hebben, zie figuur 13. De overige 204 vestigingen (67%) hebben geen onderzoekslijst.

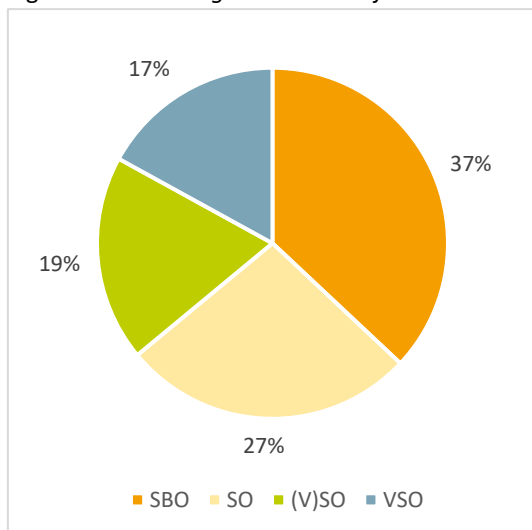
Figuur 13: Percentage cluster 3 en 4 vestigingen met een onderzoekslijst (N=304)

Inzoomen op de onderwijssoorten

Als we inzoomen op de groep vestigingen met een onderzoekslijst, zien we dat het grootste deel (37%) van de go-vestigingen met een onderzoekslijst een vestiging voor sbo is. Zie figuur 14. De groep vestigingen voor so is daarna het grootst: van de go-vestigingen met een onderzoekslijst is 27% een so vestiging. Het kleinst is de groep vestigingen voor het vso (17%).

Figuur 14: Verdeling naar onderwijssoort binnen de groep vestigingen met een onderzoekslijst (N=100)

Wanneer we niet de groep vestigingen met een onderzoekslijst als startpunt nemen maar het totaal aantal vestigingen per onderwijssoort (waar hier vanwege de andere toelatingsprocedure voor het so, vso en (v)so alleen cluster 3 en 4 zijn meegenomen), ontstaat een iets ander beeld. Zoals in tabel 2 is te zien, ligt het percentage vestigingen met een onderzoekslijst voor het sbo, so en (v)so dichtbij elkaar. Ruim drie derde van de vestigingen heeft een onderzoekslijst. In het vso ligt dat percentage lager.

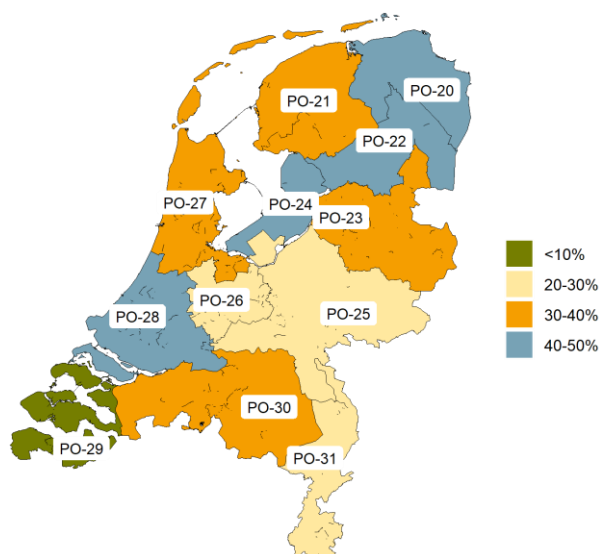
Tabel 2: Percentage vestigingen van responsgroep met een onderzoekslijst (N=304)

	Responsgroep	Percentage vestigingen van responsgroep met een onderzoekslijst
SBO	108	34%
SO	69	39%
Cluster 3	27	36%
Cluster 4	42	38%
VSO	72	24%
Cluster 3	13	15%
Cluster 4	59	25%
(V)SO	55	35%
Cluster 3	44	36%
Cluster 4	11	27%

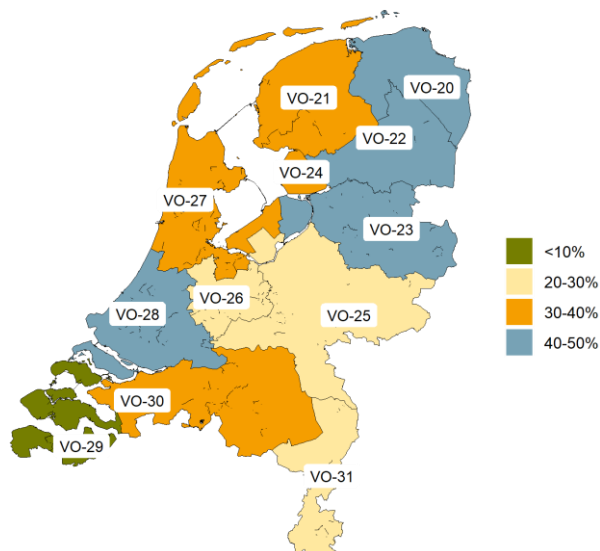
Inzoomen op de regio's

Daarnaast hebben we op regioniveau gekeken naar het percentage vestigingen met een onderzoekslijst. In figuur 15 zijn de regio's Passend Onderwijs PO weergegeven met de range waarbinnen het percentage vestigingen met een onderzoekslijst valt. In figuur 16 is de range voor elke regio Passend Onderwijs VO zichtbaar.

Figuur 15: Percentage vestigingen met een onderzoekslijst per regio Passend Onderwijs PO

Figuur 16: Percentage vestigingen met een onderzoekslijst per regio Passend Onderwijs VO

In voorgaande figuren is te zien dat regio 29 volgens zowel de PO-indeling als de VO-indeling het laagste percentage vestigingen met een onderzoekslijst heeft. Voor de meeste regio's ligt het percentage vestigingen met een onderzoekslijst rond de 40%, soms net eronder en soms net erboven.

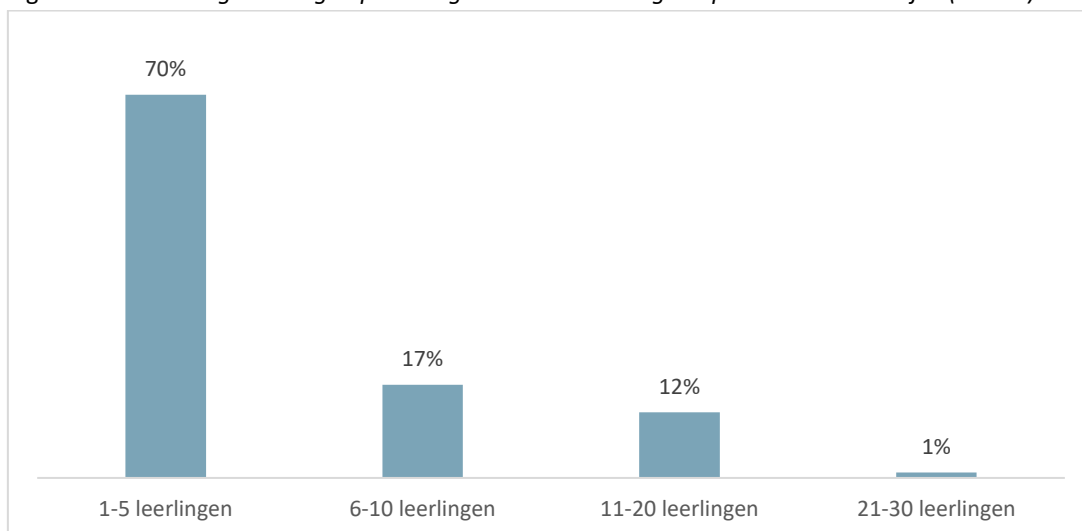
2.3.2 Redenen voor het hanteren van de onderzoekslijst

We hebben de vestigingen met een onderzoekslijst gevraagd naar de reden(en) voor het gebruik hiervan. Het merendeel van de vestigingen geeft aan dat zij een onderzoekslijst hebben omdat ze graag vroegtijdig zicht hebben op wat een leerling die mogelijk bij hun op school komt nodig heeft en of hun school dat kan bieden. Op die manier kan ook worden gezorgd voor een goede start op school als de leerling is toegelaten. Een andere veelgenoemde reden is dat vestigingen door al betrokken te zijn in de onderzoeksfase beter zicht hebben op de verwachte instroom en instroommomenten zodat de leerling snel kan starten wanneer toegang eenmaal is toegezegd. De vestiging heeft dan immers de tijd om benodigde voorbereidingen te treffen. Een aantal respondenten noemt verder dat zij al in de onderzoeksfase betrokken zijn, omdat dit onderdeel is van de werkwijze van het samenwerkingsverband passend onderwijs waarbij de vestiging is aangesloten.

2.3.3 Aantal leerlingen op een onderzoekslijst

In de vragenlijst is aan de vestigingen gevraagd hoeveel leerlingen momenteel op de onderzoekslijst staan. In figuur 17 is weergegeven hoeveel procent van de vestigingen met een plaatsingslijst 1-5 leerlingen, 6-10 leerlingen, 11-20 leerlingen, 21-30 leerlingen etc. op de onderzoekslijst heeft staan. De gegeven antwoorden lopen uiteen van 1 leerling tot 27 leerlingen per vestiging. De meeste vestigingen geven aan dat er tussen de 1 en 5 leerlingen op de lijst staan. En het gemiddelde aantal leerlingen dat op een onderzoekslijst staat – van de 100 vestigingen met een onderzoekslijst – is 5.

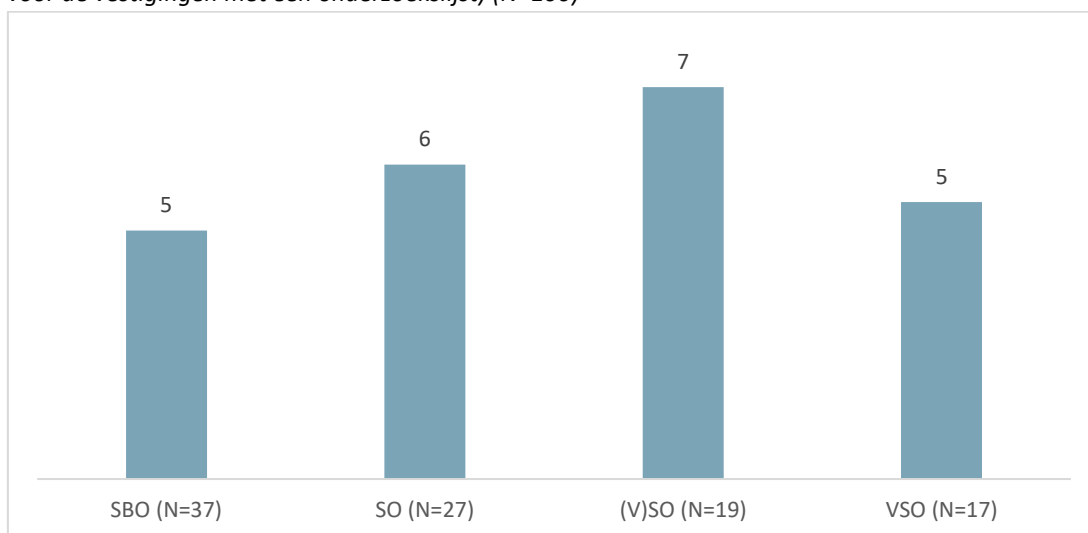
Figuur 17: Percentage vestingen per categorie aantal leerlingen op een onderzoekslijst (N=100)

Inzoomen op de onderwijssoorten

We hebben ook gekeken naar het gemiddelde aantal leerlingen op een onderzoekslijst (voor de vestigingen met een onderzoekslijst) per onderwijssoort. In figuur 18 is het gemiddelde aantal leerlingen op de onderzoekslijst per onderwijssoort weergegeven. In de figuur is te zien dat het gemiddelde aantal leerlingen dat op een onderzoekslijst staat voor de verschillende onderwijssoorten bijna overeenkomt. De gemiddelde aantallen liggen erg dichtbij elkaar, met een spreiding van 5 tot 7.

Figuur 18: Gemiddeld aantal leerlingen op de onderzoekslijst weergegeven per onderwijssoort (en alleen voor de vestigingen met een onderzoekslijst) (N=100)

Aan de 19 (v)so vestigingen is gevraagd of de leerlingen voornamelijk voor het so, het vso, of voor beide onderwijssoorten op de onderzoekslijst staan. Negen vestigingen geven aan dat er alleen so-leerlingen op de onderzoekslijst staan, de andere tien vestigingen geven aan dat zowel so als vso leerlingen op de onderzoekslijst staan.

2.4 De interesselijst

Het laatste type wachtlijst in het gespecialiseerd onderwijs dat we in dit monitoronderzoek onderscheiden, is de interesselijst. In onderstaand kader geven we de definitie van de interesselijst.

Definitie interesselijst

Op een interesselijst staan leerlingen van wie hun ouders interesse hebben getoond in een onderwijsplek voor hun kind op een vestiging in het gespecialiseerd onderwijs, maar die nog niet schriftelijk zijn aangemeld, of leerlingen waarbij (nog) geen toelatingsprocedure in gang is gezet.

2.4.1 Aantal vestigingen met een interesselijst

Van de 331 vestigingen die hebben gereageerd op de vragenlijst, geven 158 vestigingen (48%) aan dat zij in oktober 2024 een interesselijst hebben, zie figuur 20. De overige 173 vestigingen (52%) hebben geen interesselijst.

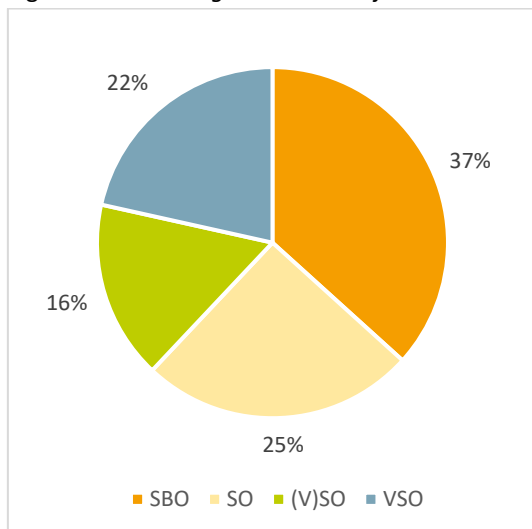
Figuur 20: Percentage vestigingen met een interesselijst (N=331)

Inzoomen op de onderwijssoorten

Als we inzoomen op de groep vestigingen met een interesselijst, zien we dat het grootste deel (37%) van de go-vestigingen met een interesselijst een vestiging voor het sbo is. Van de groep vestigingen met een onderzoekslijst is de groep voor het (v)so het kleinst (16%). Zie ook figuur 21.

Figuur 21: Verdeling naar onderwijssoort binnen de groep vestigingen met een interesselijst (N=158)

Wanneer we rekening houden met de omvang van elke onderwijssoort, qua aantal vestigingen, en dus het totaal aantal vestigingen per onderwijssoort als startpunt nemen, zien we dat de interesselijst het vaakst voorkomt in het sbo. Zie tabel 3. Voor de andere onderwijssoorten geldt dat het percentage vestigingen met een interesselijst voor elk van de onderwijssoorten ongeveer gelijk is en rond de 45% ligt.

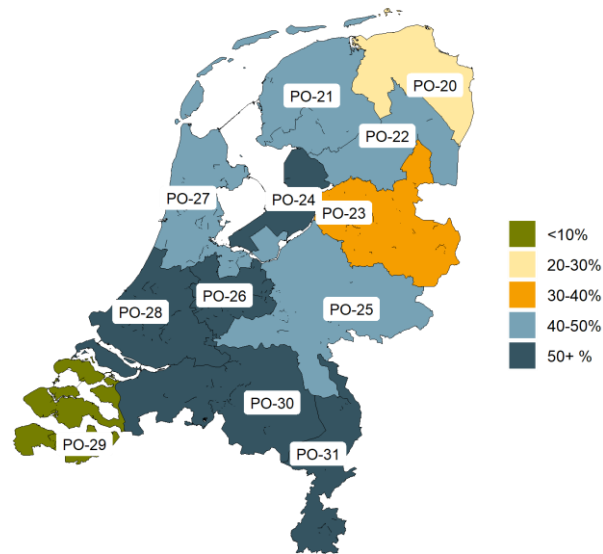
Tabel 3: Percentage vestigingen van responsgroep met een interesselijst (N=331)

	Respons	Percentage vestigingen van responsgroep met een interesselijst
SBO	108	54%
SO	88	45%
Cluster 2	19	42%
Cluster 3	27	59%
Cluster 4	42	38%
VSO	80	43%
Cluster 2	8	13%
Cluster 3	13	54%
Cluster 4	59	44%
(V)SO	55	47%
Cluster 3	44	41%
Cluster 4	11	73%

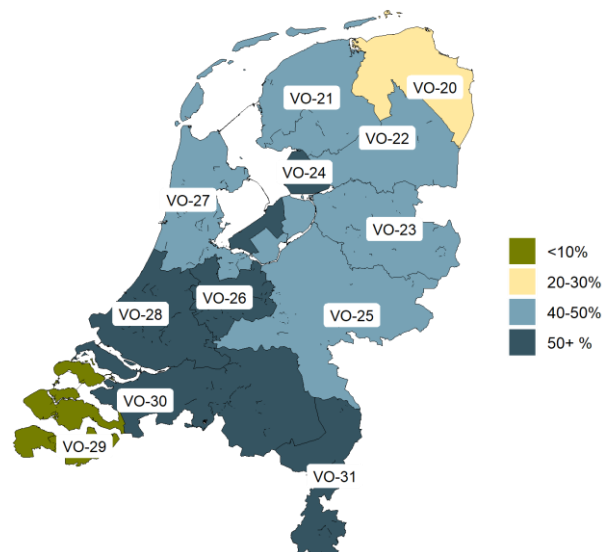
Inzoomen op de regio's

Daarnaast hebben we op regioniveau gekeken naar het percentage sbo en cluster 3 en 4 vestigingen met een interesselijst. In figuur 22 zijn de regio's Passend Onderwijs PO weergegeven met de range waarbinnen het percentage vestigingen met een onderzoeklijst valt. In figuur 23 is de range voor elke regio Passend Onderwijs VO zichtbaar.

Figuur 22: Percentage vestigingen met een interesselijst per regio Passend Onderwijs PO

Figuur 23: Percentage vestigingen met een interesselijst per regio Passend Onderwijs VO

In bovenstaande figuren is te zien dat voor vijf van de 12 regio's Passend Onderwijs geldt dat er 50% of meer vestigingen zijn met een interesselijst. Voor vijf andere regio's geldt dat tussen de 40 en 50% vestigingen een interesselijst hebben. Regio 29 valt op: daar ligt het percentage lager dan 10 en dus flink lager dan in de andere regio's.

2.4.2 Redenen voor het hanteren van een interesselijst

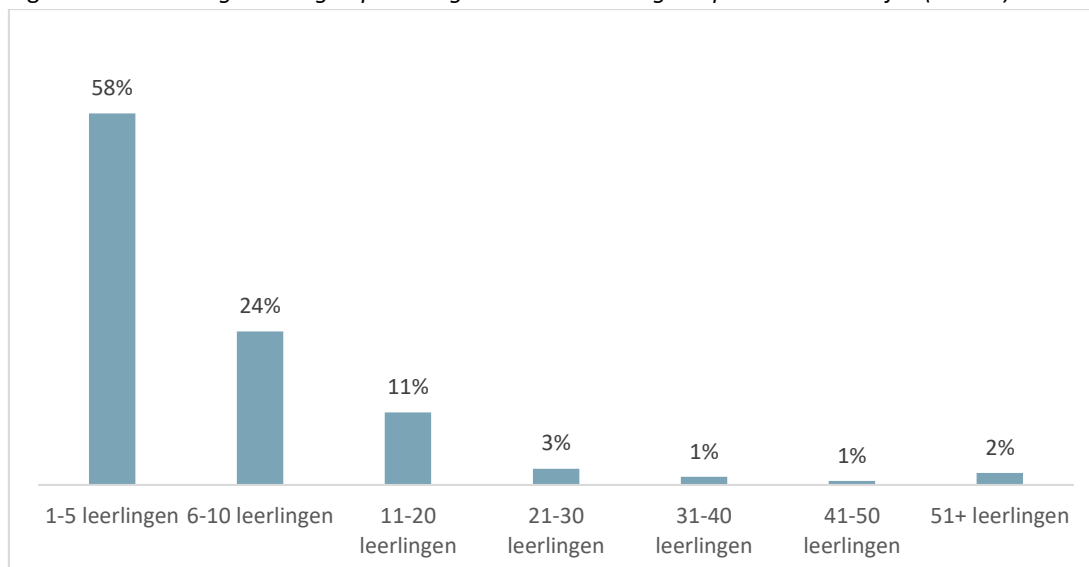
We stelden de vestigingen die aangaven een interesselijst de hanteren de vraag wat hiervoor de reden is. De meeste respondenten gaven aan dat de lijst zicht geeft op de verwachte instroom en dat zij hierdoor een inschatting kunnen maken van de groepen die (het komende schooljaar) gevormd moeten worden. Op basis van eerdere schooljaren weten vestigingen hoeveel procent van de vrijblijvende gesprekken met ouders vaak tot plaatsing leiden. Daarnaast noemen veel respondenten dat de interesselijst wordt gebruikt om zicht te houden op welke ouders/verzorgers reeds een rondleiding, eerste informatie of eerste gesprek hebben gehad. Tot slot noemen respondenten dat ze het belangrijk vinden dat ouders zich tijdig kunnen oriënteren op de mogelijkheden die hun vestiging biedt en op het bestaan van een eventuele wachtlijst omdat dit helpt bij het afstemmen van verwachtingen.

We stelden de vestigingen met een interesselijst ook de vraag wanneer zij een leerling op de interesselijst zetten. Uit de antwoorden wordt duidelijk dat dit sterk verschilt per vestiging. Bij sommige vestigingen gebeurt dit aan de hand van heldere criteria, bij andere vestigingen wisselt het per geval. Als er criteria worden gehanteerd, verschillen ook deze per vestiging. Sommige vestigingen zetten een leerling op de interesselijst wanneer ouders/verzorgers contact met hen hebben opgenomen. Bij andere vestigingen gebeurt dit pas na een eerste gesprek of rondleiding met ouders, wanneer ouders aangeven dat ze hun kind willen aanmelden of pas wanneer ook het samenwerkingsverband passend onderwijs bij een leerling betrokken is en/of de school van herkomst ook contact heeft opgenomen met de vestiging.

2.4.3 Aantal leerlingen op een interesselijst

In de vragenlijst is aan de vestigingen met een interesselijst gevraagd hoeveel leerlingen hier op het moment van invullen op staan. In figuur 24 is weergegeven hoeveel procent van de vestigingen met een interesselijst 1-5 leerlingen, 6-10 leerlingen, 11-20 leerlingen, 21-30 leerlingen etc. op de lijst heeft staan. De gegeven antwoorden lopen sterk uiteen, van 1 leerling tot en met 88 leerlingen per lijst. De meeste vestigingen geven aan tussen 1 en 5 leerlingen op de interesselijst te hebben staan. Het gemiddelde aantal leerlingen op een interesselijst – van de 158 vestigingen met een interesselijst – is 8.

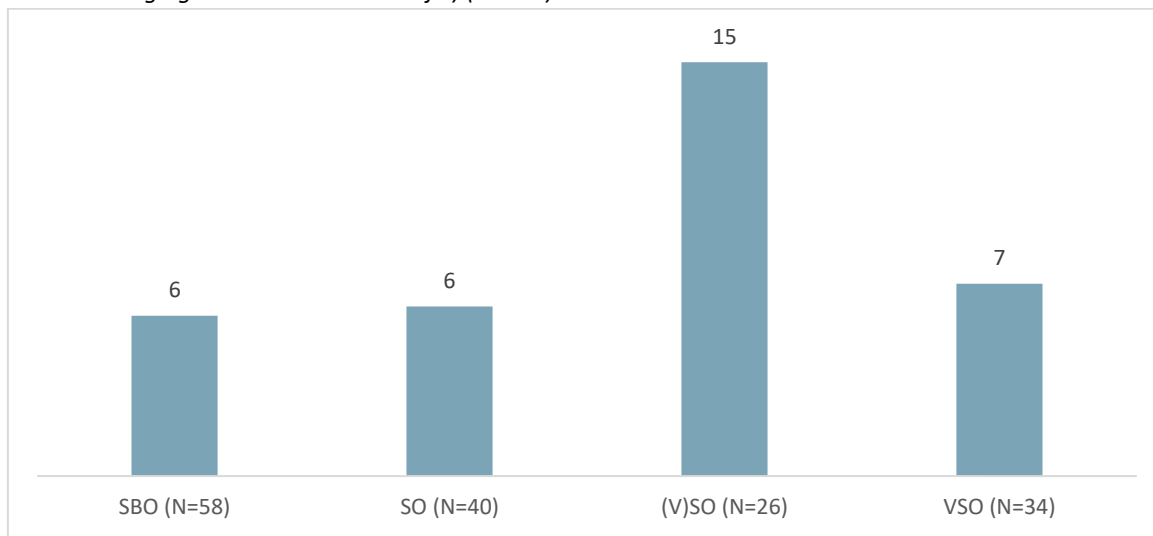
Figuur 24: Percentage vestingen per categorie aantal leerlingen op een interesselijst (N=158)

Inzoomen op de onderwijssoorten

We hebben ook per onderwijssoort gekeken naar het gemiddelde aantal leerlingen op een interesselijst (voor de vestigingen met een interesselijst). In figuur 25 is het gemiddelde aantal leerlingen op de interesselijst per onderwijssoort weergegeven. In de figuur is te zien dat het gemiddelde aantal leerlingen voor het (v)so (met 15) het hoogst ligt. Voor de andere onderwijssoorten is het aantal vergelijkbaar met elkaar.

Figuur 25: *Gemiddeld aantal leerlingen op de interesselijst weergegeven per onderwijssoort (en alleen voor de vestigingen met een interesselijst) (N=158)*

Aan de 26 (v)so vestigingen met een interesselijst is gevraagd of de leerlingen voornamelijk voor het so of voor het vso op de interesselijst staan. Negen vestigingen geven aan dat er alleen so-leerlingen op de interesselijst staan en 4 vestigingen geven aan dat het alleen om vso-leerlingen gaat. De andere dertien vestigingen geven aan dat leerlingen op de interesselijst in aanmerking komen voor zowel het so als het vso.

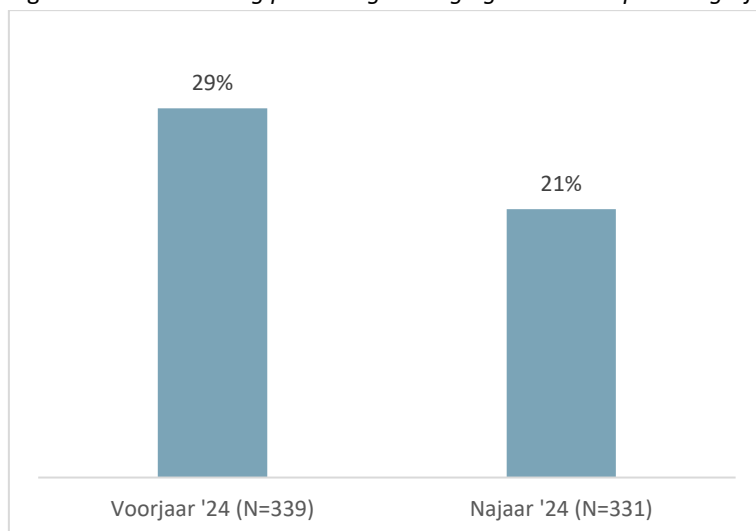
2.5 Vergelijking peilingen

In een periode van vier jaar (vanaf 2024 tot en met 2027) zullen in totaal acht metingen plaatsvinden. We peilen hoe het met de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs staat. Daarbij maken we vergelijkingen tussen de uitkomsten van de verschillende peilingen. We presenteren hier daarom de resultaten van de verschillende metingen naast elkaar.

2.5.1 Percentage vestigingen met een plaatsingslijst

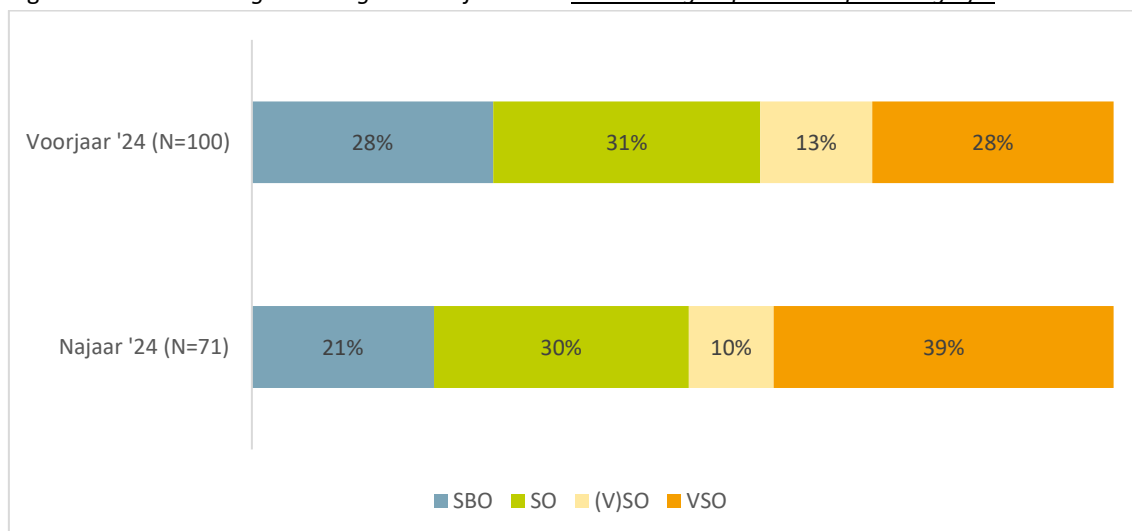
Allereerst kijken we naar hoe de uitkomsten uit de meest recente peiling zich verhouden tot de uitkomsten van de vorige peiling. Zoals in figuur 26 te zien is, is het percentage vestigingen met een plaatsingslijst iets kleiner geworden ten opzichte van de vorige meting.

Figuur 26: Ontwikkeling percentage vestigingen met een plaatsingslijst

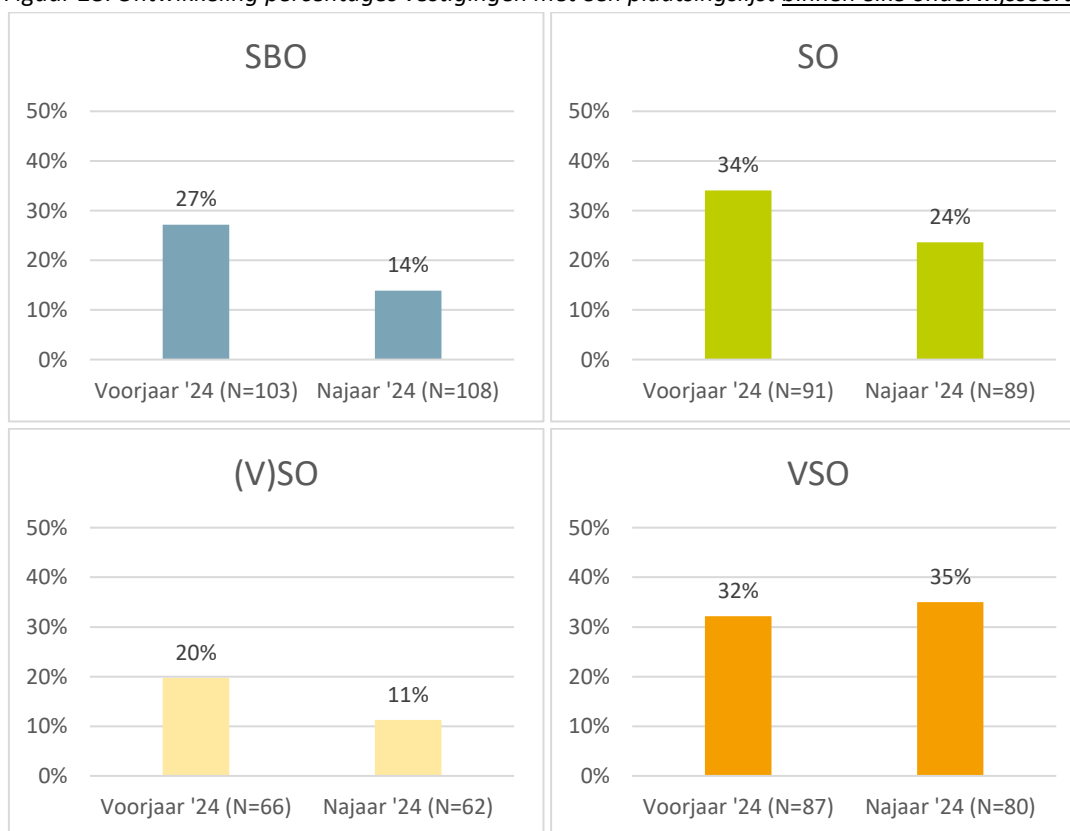
We hebben bij de peilingen ingezoomd op de vestigingen met een plaatsingslijst en daarbij gelet op de verdeling over de onderwijssoorten. Wanneer we het beeld uit de peilingen vergelijken – zie figuur 27 – zien we dat vestigingen met een plaatsingslijst in het voorjaar het vaakst een vestiging voor so het betrof terwijl het dit najaar het vaakst ging om een vso-vestiging. De verschuiving in percentages lijkt overigens met name te hebben plaatsgevonden van het sbo – dat percentage nam af – naar het vso – dat percentage nam toe.

Figuur 27: Ontwikkeling verdeling onderwijssoorten binnen de groep met een plaatsingslijst

We hebben bij de peilingen ook de onderwijssoort als startpunt genomen en dus binnen elke onderwijssoort gekeken naar het percentage vestigingen met een plaatsingslijst. Zie figuur 28. In het sbo, so en (v)so ligt het percentage vestigingen met een plaatsingslijst lager dit najaar dan in het voorjaar van 2024. In het vso is het percentage daarentegen iets gestegen.

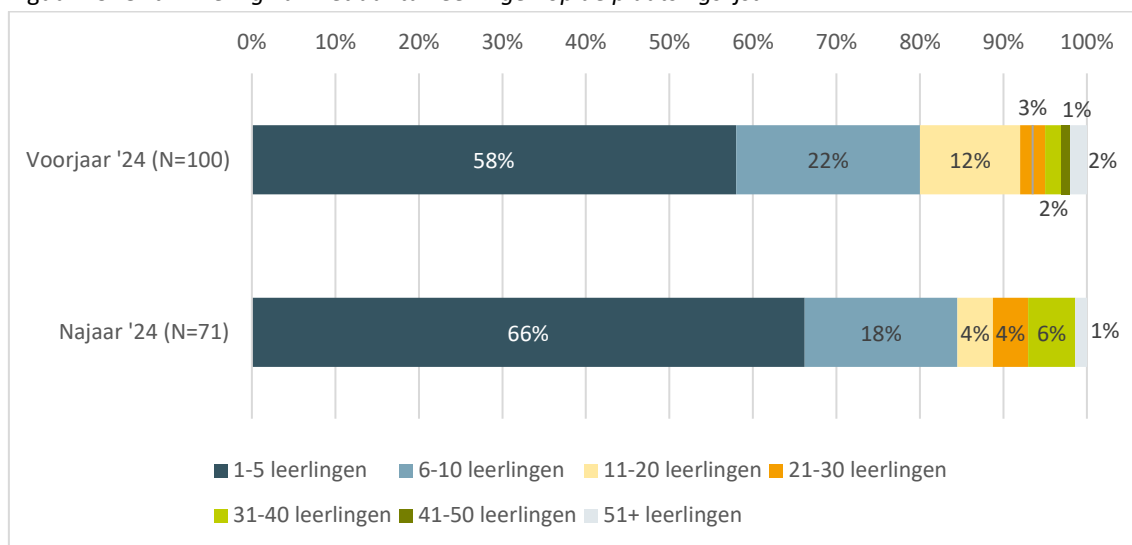
Figuur 28: Ontwikkeling percentages vestigingen met een plaatsingslijst binnen elke onderwijssoort

2.5.2 Aantal leerlingen op de plaatsingslijst

Welke ontwikkeling zien we als we kijken naar het aantal leerlingen per plaatsingslijst? Het gemiddelde aantal leerlingen op een plaatsingslijst was 9 tijdens de eerste meting. Het gemiddelde aantal leerlingen tijdens de tweede meting was 8. Voor beide metingen geldt echter dat op de meeste vestigingen 1, 2, 3, 4 of 5 leerlingen op de plaatsingslijst stonden, zie figuur 29. Het percentage vestigingen met 1-5 leerlingen op de plaatsingslijst is groter geworden in de tweede meting ten opzichte van de eerste meting.

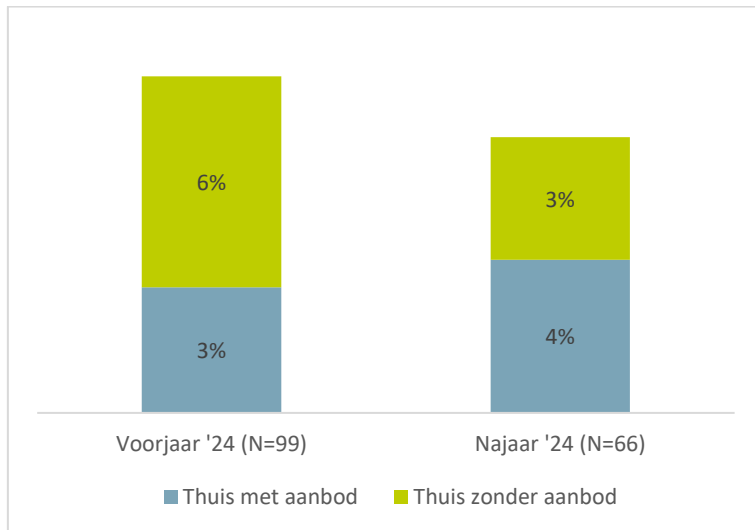
Figuur 29: Ontwikkeling van het aantal leerlingen op de plaatsingslijst

2.5.3 Verblijfplek van leerlingen op de plaatsingslijst

Op basis van de vragenlijst verkregen we tijdens peilingen zicht op de verblijfplek van leerlingen terwijl zij op de plaatsingslijst stonden of staan. Daardoor kregen we ook zicht op hoeveel procent van de kinderen op de plaatsingslijst ten tijden van de peilingen thuiszat en hoeveel procent van hen mét onderwijsaanbod thuiszat en hoeveel procent zonder. We vergelijken de gegevens hierover die uit de peilingen naar voren komen. Zie figuur 30. De vergelijking laat zien dat het percentage leerlingen op de plaatsingslijst dat thuiszat is gedaald ten opzichte van de vorige peiling. Ook zien we dat het percentage leerlingen dat thuiszit zonder onderwijsaanbod is gedaald.

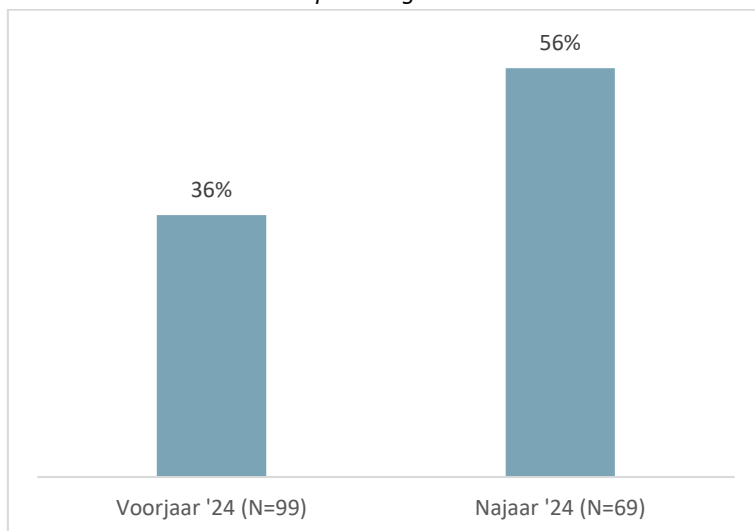
Figuur 30: Ontwikkeling percentage leerlingen op de plaatsingslijst dat thuiszit mét en zonder onderwijs

2.5.4 Verwachte termijn van plaatsing

Als het om de plaatsingslijst gaat kijken we ten slotte naar de ontwikkeling wat betreft de verwachte termijn van plaatsing. Bij de vergelijking die we tussen peilingen maken zoomen we specifiek in op het percentage leerlingen dat meer dan zes maanden moet wachten voor plaatsing. Zoals in figuur 31 te zien is, is het percentage leerlingen dat pas over meer dan zes maanden geplaatst kan worden flink toegenomen ten opzichte van de eerste meting.

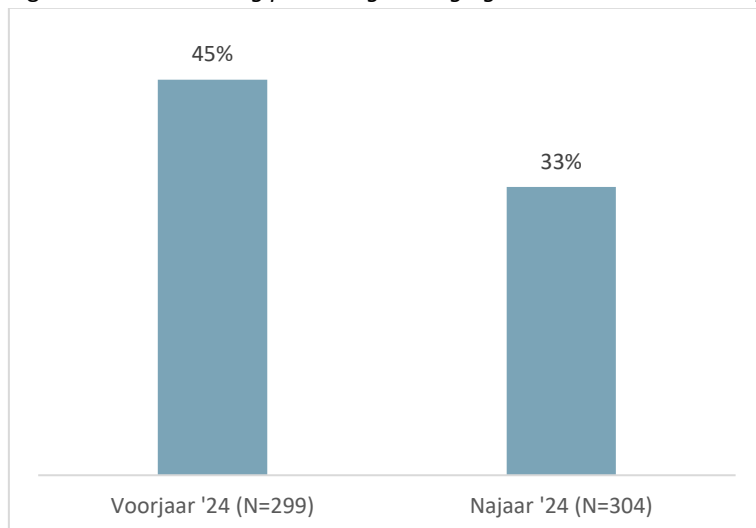
Figuur 31: Ontwikkeling percentage leerlingen op de plaatsingslijst dat naar verwachting meer dan zes maanden moet wachten tot plaatsing

2.5.5 De onderzoekslijst

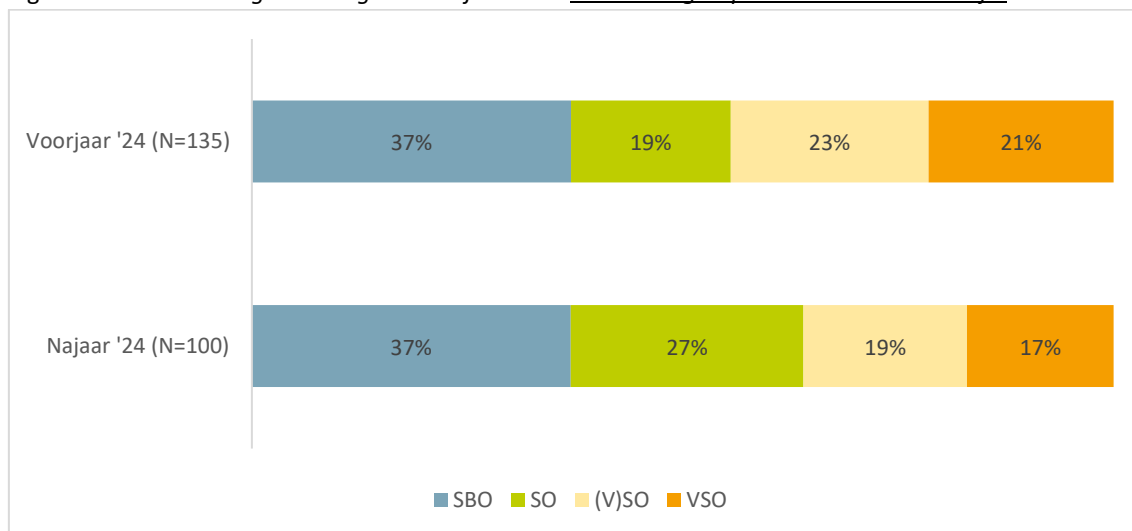
In figuur 32 is te zien dat het percentage vestigingen met een onderzoekslijst is afgenomen met 12%.

Figuur 32: *Ontwikkeling percentage vestigingen met een onderzoekslijst*⁸

We hebben bij de peilingen ingezoomd op de vestigingen met een onderzoekslijst en daarbij gelet op de verdeling over de onderwijssoorten. Wanneer we het beeld uit de peilingen vergelijken – zie figuur 33 – zien we dat binnen de groep vestigingen met een onderzoekslijst het so groter is geworden en het (v)so en vso net iets kleiner. Verder zien we geen grote verschillen.

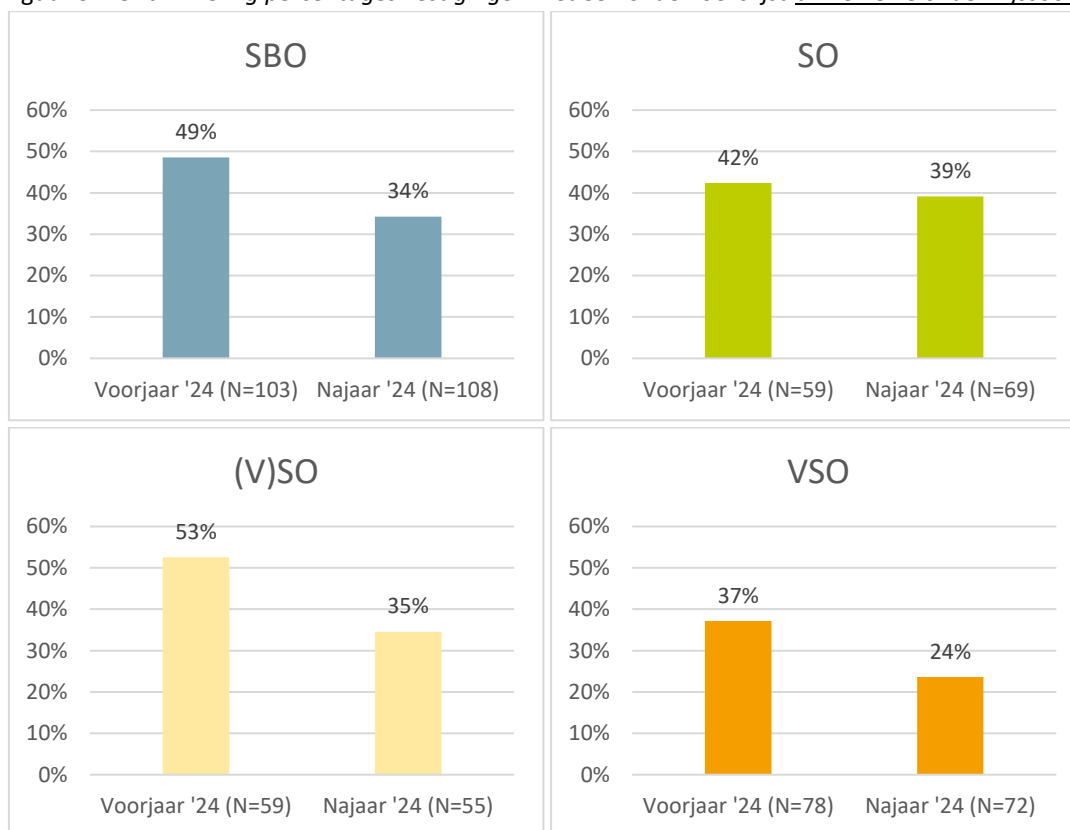
Figuur 33: *Ontwikkeling verdeling onderwijssoorten binnen de groep met een onderzoekslijst*

⁸ Zoals in de onderzoeksverantwoording is beschreven, bestaat de groep onderwijsvestigingen hier uit het sbo en cluster 3 en 4 uit het so, (v)so en vso.

We hebben bij de peilingen ook de onderwijssoort als startpunt genomen en dus binnen elke onderwijssoort gekeken naar het percentage vestigingen met een onderzoekslijst. Zie figuur 34. Allereerst valt op dat binnen alle onderwijssoorten het percentage vestigingen met een onderzoekslijst is gedaald. Verder valt op dat waar het percentage vestigingen met een onderzoekslijst (v)so het hoogst was, dit tijdens de tweede meting het hoogst was in het so.

Figuur 34: *Ontwikkeling percentages vestigingen met een onderzoekslijst binnen elke onderwijssoort⁹*

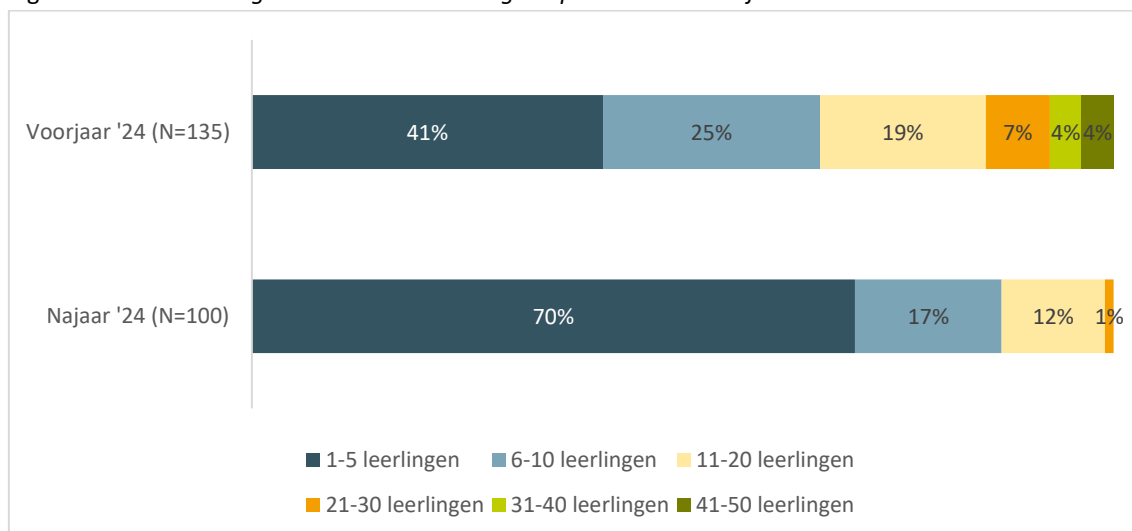

2.5.6 Aantal leerlingen op de onderzoekslijst

Welke ontwikkeling zien we als we kijken naar het aantal leerlingen per onderzoekslijst? Het gemiddelde aantal leerlingen op een onderzoekslijst was 11 tijdens de eerste meting. Het gemiddelde aantal leerlingen tijdens de tweede meting was 5. Verder zien we dat het percentage vestigingen met een klein aantal leerlingen op de onderzoekslijst in meting 2 is toegenomen ten opzichte van meting 1. Tijdens de eerste meting had 41% van de vestigingen 1-5 leerlingen op de onderzoekslijst staan, voor de tweede meting geldt dit voor 70% van de vestigingen. Zie figuur 35.

⁹ Zoals in de onderzoeksverantwoording is beschreven, bestaat de groep in het so, (v)so en vso hier alleen uit de onderwijsvestigingen voor cluster 3 en 4.

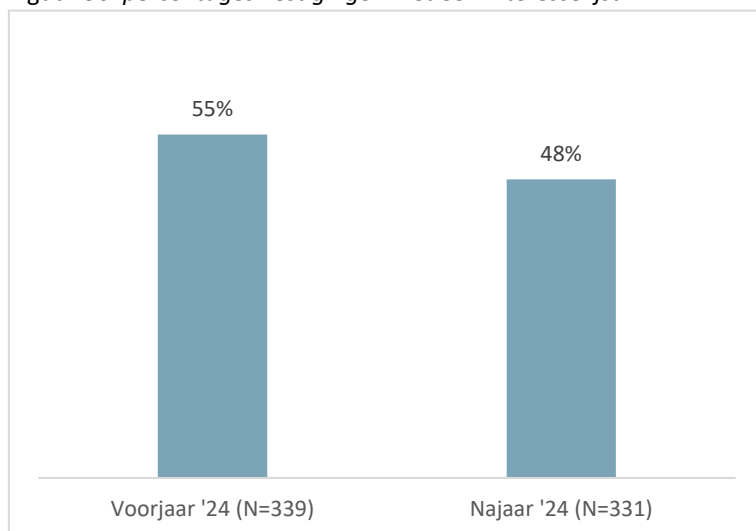
Figuur 35: Ontwikkeling van het aantal leerlingen op de onderzoekslijst

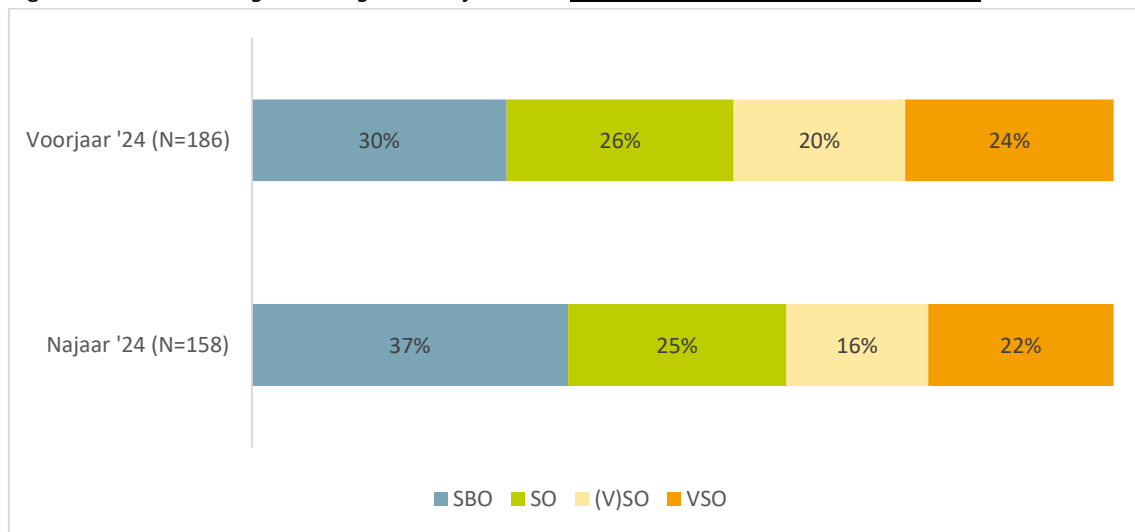
2.5.7 De interesselijst

In figuur 36 is het percentage vestigingen met een interesselijst zichtbaar voor beide peilingen. We zien dat het percentage vestigingen met een interesselijst is gedaald.

Figuur 36: percentages vestigingen met een interesselijst

We hebben bij de peilingen ingezoomd op de vestigingen met een interesselijst en daarbij gelet op de verdeling over de onderwijssoorten. Wanneer we het beeld uit de peilingen vergelijken – zie figuur 37 – zien we dat binnen de groep vestigingen met een interesselijst het percentage sbo-vestigingen is toegenomen. Verder zijn er geen grote verschillen te zien.

Figuur 37: *Ontwikkeling verdeling onderwijssoorten binnen de groep met een interesselijst*

We hebben bij de peilingen ook de onderwijssoort als startpunt genomen en dus binnen elke onderwijssoort gekeken naar het percentage vestigingen met een interesselijst. Zie figuur 38. Allereerst valt op dat in het so, (v)so en vso het percentage vestigingen met een interesselijst is gedaald. In het sbo is het percentage vrijwel gelijk gebleven. Verder valt op dat waar het percentage vestigingen met een interesselijst tijdens de eerste meting vrijwel gelijk was binnen het sbo, so en vso, het percentage tijdens de tweede meting juist vrijwel gelijk was binnen het so, (v)so en vso.

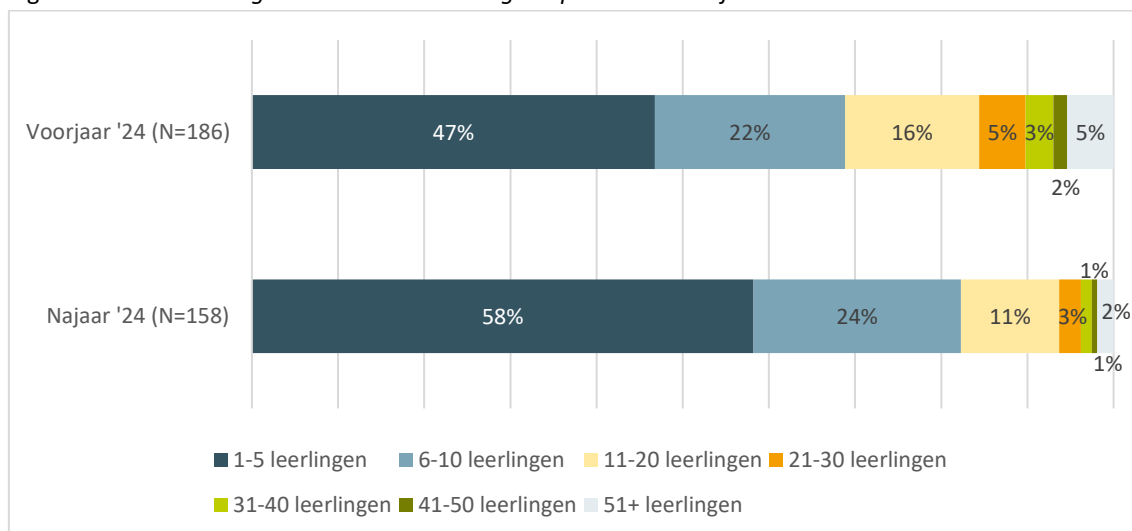
Figuur 38: Ontwikkeling percentages vestigingen met een interesselijst binnen elke onderwijssoort

2.5.8 Aantal leerlingen op de interesselijst

Welke ontwikkeling zien we als we kijken naar het aantal leerlingen per interesselijst? Het gemiddelde aantal leerlingen op een interesselijst was 12 tijdens de eerste meting. Het gemiddelde aantal leerlingen tijdens de tweede meting was 8. Verder zien we net als bij de onderzoekslijst dat het percentage vestigingen met een interesselijst waarop 1, 2, 3, 4 of 5 leerlingen staan stijgt. Zie figuur 39. Tijdens de eerste meting had 47% van de vestigingen 1-5 leerlingen op de interesselijst staan, voor de tweede meting geldt dit voor 58%.

Figuur 39: Ontwikkeling van het aantal leerlingen op de interesselijst

3 Voorlopige conclusies

Met het monitoronderzoek naar de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs wil het ministerie van OCW beter zicht krijgen op de wachtlijsten en de mogelijke oplossingsrichtingen verkennen om de wachtlijsten aan te pakken. De vraag die in het monitoronderzoek centraal staat, luidt:

Wat is de stand van zaken van de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs?

Hieronder vallen de volgende deelvragen:

1. Wat is het actuele beeld van de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs?
2. Hoe ontwikkelen de verschillende typen wachtlijsten zich in de periode van 2024 tot en met 2027?
3. Wat zijn de belangrijkste oorzaken van het bestaan/ontstaan van de (verschillende typen) wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs?
4. Op welke manier vindt registratie van de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs plaats en in hoeverre vindt communicatie hierover plaats tussen de onderwijsvestigingen, hun schoolbesturen en de samenwerkingsverbanden passend onderwijs?
5. Welke oplossingen om wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs te verminderen en te voorkomen lijken het meest kansrijk?

Om deze vragen te beantwoorden, wordt in de periode 2024-2027 tweemaal per jaar een vragenlijst uitgezet: in het voorjaar en in het najaar. Daarnaast vinden elk najaar focusgroepen plaats met een aantal betrokken partijen, om zo verdiepend inzicht te krijgen in de oorzaken van en de mogelijke oplossingen voor de wachtlijstproblematiek.

We geven hier de voorlopige antwoorden op de onderzoeksvragen, op basis van de bevindingen uit het voor- en najaar van 2024. Voor de schets van het actuele beeld baseren we ons alleen op de peiling die het meest recent (in dit geval in het najaar van 2024) plaatsvond.

Actueel beeld van de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs

De eerste vraag die in elke peiling centraal staat, is: *Wat is het actuele beeld van de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs?*

Het ministerie van OCW heeft ons gevraagd om bij de beantwoording van deze vraag onderscheid te maken tussen drie typen wachtlijsten, te weten de plaatsingslijst, de onderzoekslijst en de interesselijst. We gaan allereerst in op de plaatsingslijst. Hierop staan de leerlingen aan wie een toelaatbaarheidsverklaring is afgegeven (cluster 3 en 4) of aan wie toegang is toegezegd door de Commissie van Onderzoek (cluster 1 en 2), maar voor wie nog geen plek is op de school van aanmelding. Met andere woorden: op deze lijst staan de leerlingen die recht hebben op gespecialiseerd onderwijs, maar die hier nog geen toegang toe hebben.

Plaatsingslijst

Het merendeel van de onderwijsvestigingen in het gespecialiseerd onderwijs heeft geen plaatsingslijst. Een vijfde van de vestigingen heeft die wel. Het grootste deel van deze vestigingen met een plaatsingslijst betreft een school voor het vso en qua clusters gaat het om cluster 4. Voor cluster 1 is er, net als in het voorjaar, geen plaatsingslijst. Als we naar de regio's Passend Onderwijs PO en VO kijken – waarbij we de indeling zoals die door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt gehanteerd hebben gebruikt, maar dan samengevoegd op basis van de eerste twee cijfers van elke regiocode – zien we dat in Drenthe (regio 22) het hoogste percentage vestigingen met een plaatsingslijst heeft en in Limburg (regio 31) het laagste.

Voor de meeste vestigingen met een plaatsingslijst geldt dat hier tussen de 1 en 5 leerlingen op staan. Op een deel van de scholen staan er echter meer, waardoor er gemiddeld acht leerlingen op een plaatsingslijst staan. Het gemiddelde aantal leerlingen op de lijst ligt in het (v)so hoger dan in het sbo, so en vso. Tegelijkertijd is het percentage vestigingen met een plaatsingslijst in het (v)so het laagst. Dit wil zeggen dat het probleem van de plaatsingslijsten zich op een klein aantal scholen in het (v)so lijkt te concentreren.

Hoewel uit het onderzoek blijkt dat er gemiddeld acht leerlingen staan op een plaatsingslijst, kan op basis van verkregen gegevens niet worden berekend hoeveel leerlingen er in Nederland op een plaatsingslijst staan. Het komt namelijk voor dat een leerling op meerdere scholen in het go is aangemeld, omdat nog geen plek gevonden is waar de leerling daadwerkelijk kan starten. Bijna de helft van de vestigingen met een plaatsingslijst geeft aan (vrijwel) altijd of meestal zicht te hebben op of aangemelde leerlingen ook elders zijn aangemeld. En de vestigingen die in het najaar aangaven zicht te hebben op eventuele dubbele aanmeldingen van leerlingen die bij hen op de plaatsingslijst stonden, gaven aan dat 37% van de leerlingen ook elders stond aangemeld. Op hoeveel andere scholen dat was, is onbekend.

Afgaande op de informatie die vestigingen in het gespecialiseerd onderwijs met een plaatsingslijst hebben gedeeld, zien we dat voor verreweg de meeste leerlingen, namelijk voor 93%, geldt dat zij een ondersteuningsbehoefte hebben op het vlak van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Voor de leerlingen die in aanmerking komen voor cluster 3 en 4 onderwijs geldt dit zelfs voor allemaal. Daarnaast geldt voor veel van de leerlingen op de plaatsingslijst, namelijk voor driekwart, dat zij een ondersteuningsbehoefte hebben op het vlak van leren en ontwikkelen. Verder zien we dat alle leerlingen op de wachtlijst voor cluster 2 een ondersteuningsbehoefte hebben op het vlak van communicatie. Tot slot valt op dat de leerlingen die wachten op een plek in cluster 3 onderwijs een stuk vaker op meerdere vakken ondersteuningsbehoeften hebben dan de leerlingen die wachten op plek in cluster 2 of 4 onderwijs.

Leerlingen die op een plaatsingslijst staan, bevinden zich in de helft van de gevallen op de school van herkomst. Meestal is dat in het basis- of voortgezet onderwijs, maar een klein deel volgt onderwijs in het sbo of (v)so. Daarnaast gaat een kwart van de leerlingen naar de dagbesteding. Een klein deel van de leerlingen op de plaatsingslijst, namelijk 6%, zit thuis terwijl het wacht op een plek in het go, waarvan de helft mét en de helft zónder onderwijsaanbod.

Gevraagd naar de verwachte termijn waarop de leerlingen die voor hun vestiging op de wachtlijst staan geplaatst kunnen worden, wordt voor slechts 5% van de leerlingen aangegeven dat dit binnen een maand zal zijn. Voor meer dan de helft van de leerlingen geldt dat wordt verwacht dat zij pas over 6 maanden of later een plek kunnen krijgen op hun school, waarvan voor een deel zelfs geldt dat er helemaal nog geen zicht op een plek is. Dit wil echter niet per definitie zeggen dat deze leerlingen pas na 6 maanden een plek in het go zullen hebben. Het is immers mogelijk dat deze leerlingen op een andere school in het go al wel eerder een onderwijsplek hebben. Voor hoeveel van hen dat mogelijk het geval is, valt door het eerder genoemde ontbrekende zicht op dubbele aanmeldingen niets te zeggen.

De onderzoekslijst

We hebben ook het actuele beeld van de onderzoekslijsten in het gespecialiseerd onderwijs. Op een onderzoekslijst staan de leerlingen die schriftelijk zijn aangemeld voor een onderwijsplek in het gespecialiseerd onderwijs en voor wie de toelatingsprocedure in gang is gezet, maar voor wie nog onbekend is of zij door het samenwerkingsverband (cluster 3 en 4) of door de Commissie van Onderzoek (cluster 1 en 2) worden toegelaten tot het go.

In Nederland bieden twee instellingen cluster 1 onderwijs en ondersteuning aan, en vier instellingen bieden cluster 2 onderwijs en ondersteuning aan. Elke instelling houdt centraal een onderzoekslijst bij. Per instelling buigt een Commissie van Onderzoek zich over de vraag welke vorm van onderwijs en welk type ondersteuning een leerling nodig heeft. Op de onderzoekslijsten staan zowel de leerlingen die in aanmerking komen voor een plek op een cluster 1 of 2 instelling als leerlingen die in aanmerking komen voor (een) ondersteuning(sarrangement) in het reguliere onderwijs. Dat maakt dat er voor cluster 1 en 2 niet kan worden gesproken over een onderzoekslijst waarop enkel de leerlingen staan die voor een onderwijsvestiging in cluster 1 of 2 zijn aangemeld.

Voor het sbo, cluster 3 en 4 geldt dat twee derde van de vestigingen in oktober 2024 geen onderzoekslijst had. Een derde had die wel. Het gemiddelde aantal leerlingen op een onderzoekslijst voor deze onderwijssoorten was 5. Het grootste deel van de vestigingen met een onderzoekslijst betrof een school waar sbo geboden wordt.

De interesselijst

Op verzoek van het ministerie van OCW brachten we ook de interesselijst van vestigingen in kaart. Op deze lijst staan leerlingen aan wie (nog) geen toegang tot het gespecialiseerd onderwijs is toegezegd door een samenwerkingsverband passend onderwijs (cluster 3 en 4) of Commissie van Onderzoek (cluster 1 en 2) en (nog) geen een toelatingsprocedure in gang is gezet, maar van wie de ouders/verzorgers wel interesse hebben getoond in een onderwijsplek voor hun kind.

Bijna de helft van de vestigingen in het gespecialiseerd onderwijs houdt een interesselijst bij. Het gemiddelde aantal leerlingen op een interesselijst was in het najaar 8.

Overeenkomsten en verschillen peiling 1 en peiling 2

Hoe ontwikkelen de verschillende typen wachtlijsten zich in de periode van 2024 tot en met 2027? Het antwoord op deze vraag kan uiteraard pas gegeven worden na de volledige periode. We belichten hier de belangrijkste overeenkomsten en verschillen die we zien wanneer we de eerste twee peilingen met elkaar vergelijken.

We zien dat het percentage vestigingen in het gespecialiseerd onderwijs met een plaatsingslijst in het najaar van 2024 lager was dan in het voorjaar van 2024. Hetzelfde geldt voor het percentage vestigingen met een onderzoekslijst en met een interesselijst.

Als we specifiek inzoomen op het gemiddelde aantal leerlingen dat in principe is toegelaten tot het go – het aantal leerlingen op de plaatsingslijst dus – zien we dat ook dat aantal iets is gedaald. Bovendien zagen we in het najaar van 2024 dat er procentueel gezien minder leerlingen die op een plaatsingslijst stonden, thuis zaten (zonder onderwijsaanbod) dan in het voorjaar. Tegelijkertijd zagen we dat vestigingen voor relatief meer leerlingen op de lijst verwachten dat ze lang, namelijk meer dan zes maanden, moeten wachten op een plek op hun vestiging. Uit de volgende peilingen moet blijken of voorgaande bevindingen te maken hebben met het moment in het schooljaar of met andere zaken.

Oorzaken

De volgende deelvraag in het monitoronderzoek luidt: *Wat zijn de belangrijkste oorzaken van het bestaan en ontstaan van de (verschillende typen) wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs?*

Deze vraag trachten we gedurende het onderzoek te beantwoorden op basis van inzichten die in de vragenlijst onder onderwijsvestigingen in het go en tijdens de focusgroepen met betrokken partijen worden gedeeld. De eerste uitvraag levert het volgende beeld van oorzaken op.

Oorzaken van de plaatsingslijst

Vestigingen in het go met een plaatsingslijst geven aan dat het gebrek aan klaslokalen in bijna driekwart van de gevallen de reden is voor het feit dat een leerling nog geen onderwijs kan volgen in het gespecialiseerd onderwijs. Samenwerkingsverbanden noemen de huisvestingsproblematiek eveneens. Hierover voeren verschillende samenwerkingsverbanden gesprekken met gemeenten, die verantwoordelijk zijn voor onderwijshuisvesting.

Daarnaast wordt het tekort aan beschikbaar onderwijspersoneel door een derde van de vestigingen met een plaatsingslijst als reden genoemd. Samenwerkingsverbanden passend onderwijs herkennen deze oorzaak eveneens. Het tekort aan personeel drukt op de kwaliteit van het reguliere onderwijs en zorgt op die manier wellicht voor een groter risico op verwijzingen naar het go én maakt het tegelijkertijd moeilijker om tegemoet te kunnen komen aan de behoeften van de leerlingen in het go. Een nieuwe klas kan zonder bemensing immers niet worden gerealiseerd.

Gebruik van de onderzoekslijst en de interesselijst

Zoals is beschreven bij de beantwoording van onderzoeksvraag 1, houdt elke instelling die cluster 1 of 2 onderwijs en ondersteuning aanbiedt een onderzoekslijst bij. Hierop staan zowel de leerlingen die aanmerking komen voor onderwijs en ondersteuning/begeleiding op een plek in het gespecialiseerd onderwijs als voor ondersteuning/begeleiding in het reguliere onderwijs. De Commissie van Onderzoek van elke instelling buigt zich over de vraag wat een leerling nodig heeft. Daarbij werken de commissies van de verschillende instellingen nauw samen.

De voornaamste reden voor cluster 3 en 4 vestigingen om een onderzoekslijst te hanteren is dat zij graag vroegtijdig zicht krijgen op wat een leerling die mogelijk bij hen op school komt nodig heeft en of hun school dat inderdaad kan bieden. Een andere veelgenoemde reden is dat vestigingen hierdoor beter zicht hebben op de verwachte instroom en de instroommomenten.

Gevraagd naar de reden voor het hanteren van een interesselijst, geven vestigingen met name aan dat ze dit doen om een inschatting te maken van de groepen die gevormd moeten worden en de bijbehorende benodigde formatie. Op basis van eerdere schooljaren weten de scholen hoeveel van de vrijblijvende gesprekken met ouders gemiddeld genomen tot plaatsing leiden. De manier waarop de interesselijst wordt bijgehouden, verschilt per vestiging. Sommige vestigingen hanteren criteria om te bepalen wanneer een leerling op de lijst wordt geplaatst en andere niet. De criteria die eventueel worden gehanteerd, lopen uiteen van registratie na het eerste contact tot wanneer ouders aangeven dat zij hun kind aan willen melden en ook het samenwerkingsverband passend onderwijs en/of de school van herkomst betrokken is.

Registratie en communicatie

De vierde deelvraag die daarom in het onderzoek centraal staat, is: *Op welke manier vindt registratie van de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs plaats en in hoeverre vindt communicatie hierover plaats tussen de onderwijsvestigingen, hun schoolbesturen en de samenwerkingsverbanden passend onderwijs?*

De schoolbesturen en de samenwerkingsverbanden po en vo waaronder go-vestigingen vallen, zijn volgens vestigingen in de meeste gevallen op de hoogte van de eventuele wachtlijst die er voor hun school is. De communicatie over wachtlijsten tussen scholen en samenwerkingsverbanden verloopt op verschillende manieren. Sommige samenwerkingsverbanden – meestal de samenwerkingsverbanden die ervaren dat er in hun regio (vrijwel) geen wachtlijsten zijn voor het go – geven aan dat als een school een wachtlijst heeft, de school contact met hen opneemt om ze hierover te informeren. Andere samenwerkingsverbanden voeren met enige regelmaat overleg met de go-scholen, waarin beschikbare plekken in het go en eventuele wachtlijsten worden doorgenomen. Ook zijn er samenwerkingsverbanden, met name de grote, die zicht houden op de wachtlijsten door middel van een dashboard. De data die hierin staan, zijn alleen (nog) niet altijd betrouwbaar. De belangrijkste redenen zijn:

- dat de gegevens in het dashboard niet altijd up-to-date zijn nadat er wijzigingen zijn t.a.v. de wachtlijsten omdat scholen gegevens niet altijd doorgeven;
- dat degenen die het dashboard voeden met informatie verschillende criteria door elkaar heen hanteren als het gaat om het noemen van het aantal leerlingen op de wachtlijst – leerlingen met een tlv, in de tlv-aanvraagprocedure of zonder een van die twee staan door elkaar heen;
- dat niet altijd zichtbaar is of een leerling mogelijk dubbel in het dashboard staat, omdat een leerling op de wachtlijst van meerdere vestigingen staat.

Hoewel uit het onderzoek duidelijk wordt dat partijen zich inspannen om grip te krijgen op de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs, blijft het lastig om in *real time* een goed overzicht te krijgen van beschikbare plekken en wachtlijsten. AVG-regels roepen discussies en vragen op over de uitwisseling van gegevens over de wachtlijsten op leerlingniveau binnen een samenwerkingsverband en 'grensverkeer' van leerlingen tussen regio's Passend Onderwijs maken het nog moeilijker om grip te krijgen op de wachtlijsten.

Oplossingsrichtingen voor de wachtlijstproblematiek

De laatste deelvraag in dit onderzoek is gericht op de toekomst. *Welke oplossingen om wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs te verminderen en/of voorkomen lijken het meest kansrijk?*

In de vragenlijst is aan vestigingen in het go gevraagd welke oplossingen zij zien en in de focusgroepen werd ook aandacht besteed aan manieren waarop kan worden omgegaan met de wachtlijsten. De genoemde oplossingen zijn gericht op het, waar mogelijk, voorkomen of verminderen van de instroom in het gespecialiseerd onderwijs, het sneller kunnen plaatsen van leerlingen die al zijn verwezen en tot slot het vergroten van de mogelijkheden om leerlingen uit het go terug te laten stromen naar het reguliere onderwijs. Om dat te kunnen realiseren, acht men het volgende van belang:

- de pedagogische basis en zorgstructuur in het reguliere onderwijs versterken;
- kennisuitwisseling tussen professionals uit het gespecialiseerd onderwijs met professionals in het reguliere onderwijs vergroten;
- strakker monitoren van de geboden basisondersteuning op reguliere scholen en waar nodig interveniëren;
- ondersteuningsbehoeften van leerlingen vroeger signaleren, passend interveniëren en waar nodig tijdig verwijzen naar het go;
- go-scholen tijdig meenemen in de verwachte instroom(momenten) van leerlingen zodat zij tijdig benodigde voorbereidingen kunnen treffen;
- meer stabiliteit te creëren voor (go-)scholen wat betreft personele formatie door formatiemogelijkheden minder afhankelijk te maken van schommelingen in leerlingaantallen op korte termijn;
- te zorgen voor toereikende onderwijshuisvesting;
- om ondersteuningsvragen van leerlingen minder vanuit de gescheiden gebieden van onderwijs en zorg te benaderen en meer vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid, waarbij de huidige knip tussen de twee gebieden idealiter verdwijnt voor leerlingen met ondersteuningsbehoeften in het onderwijs;
- minder kortlopende subsidies verstrekken en meer structurele middelen beschikbaar stellen zodat ondersteuningsvormen planmatiger kunnen worden ingezet;
- het onderwijs aantrekkelijker maken om in te werken zodat voldoende personeel kan worden geworven om leerlingen van benodigde ondersteuning te kunnen voorzien.

Centrale registratie van leerlingen die nog niet geplaatst kunnen worden

Naast bovengenoemde oplossingsrichtingen die door betrokken partijen genoemd zijn, is het met het oog op het vinden van kansrijke oplossingen raadzaam om op (korte) termijn nader grip te krijgen op het totale aantal leerlingen dat in Nederland op een wachtlijst staat voor het gespecialiseerd onderwijs. Hoe groot is immers de groep leerlingen die op een wachtlijst staat en hoe groot is dus ook de groep waarvoor oplossingen voor dienen te worden bedacht?

Om een betrouwbaar beeld te kunnen vormen van het totaal aantal leerlingen in Nederland dat op een wachtlijst voor (een andere vorm van) het gespecialiseerd onderwijs staat, is het van belang om een centraal punt te organiseren waar wordt bijgehouden welke leerlingen met recht op gespecialiseerd onderwijs ondanks aanmelding bij een (nieuwe) go-vestiging hier nog geen onderwijs kunnen volgen. Op basis daarvan kan namelijk ook worden berekend om hoeveel leerlingen het in totaal gaat, ongeacht het aantal scholen waarbij zij zijn aangemeld.

Het inrichten van een centraal punt is met name van belang om nader grip te krijgen op de wachtlijsten voor cluster 3 en 4 onderwijs en in iets mindere mate ook voor cluster 2 onderwijs. In cluster 1 zijn op dit moment immers geen wachtlijsten. Maar afgezien daarvan geldt voor cluster 1 en voor cluster 2 dat de toelating van leerlingen in deze vormen van onderwijs wordt geregeld door een klein aantal partijen. In cluster 1 door slechts twee Commissies van Onderzoek en in cluster 2 door vier Commissies van Onderzoek. Afstemming tussen de commissies van elk cluster is er bovendien ook. Voor het sbo en voor cluster 3 en 4 onderwijs ligt dat anders. Het onderwijs wordt verzorgd op een stuk meer vestigingen, die bovendien vallen onder verschillende schoolbesturen en zijn aangesloten bij verschillende samenwerkingsverbanden passend onderwijs.

Sturing op samenwerking tussen regio's

In het verlengde van bovenstaande is het raadzaam om (meer) te sturen op de samenwerking tussen regio's. De verschillende samenwerkingsverbanden passend onderwijs hebben verschillende manieren van registratie van eventuele wachtlijsten in het go en verschillende werkwijzen en -processen hier omtrent. Dat biedt samenwerkingsverbanden enerzijds de mogelijkheid om van elkaar te leren. Hetgeen voor de een werkt, werkt wellicht ook voor de ander. Zo hoeft het wiel niet steeds opnieuw te worden uitgevonden. Anderzijds kan de regionale indeling ervoor zorgen dat de blik van elke regio teveel gericht is op de leerlingen die binnen haar eigen gebied vallen, terwijl ze wellicht ook een passende plek kunnen bieden aan leerlingen uit aangrenzende regio's. Hierdoor is het denkbaar dat er nog onbenutte mogelijkheden zijn om leerlingen die nu op wachtlijsten staan te kunnen plaatsen op een school in een aangrenzende regio.

Tot slot

Deze rapportage is onderdeel van het monitoronderzoek naar de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs dat van 2024 tot en met 2027 loopt. In de zomer van 2025 wordt het volgende rapport verwacht. In dat rapport zal worden beschreven in hoeverre er sprake is van wachtlijsten in het voorjaar van 2025 en in hoeverre dat beeld overeenkomt of verschilt met de beelden uit de eerdere peilingen.

Bijlage 1 Onderzoeksverantwoording

In de bijlage bespreken we achtereenvolgens;

- De onderzoeksopzet op hoofdlijnen
- De respons
- De representativiteit

Onderzoeksopzet op hoofdlijnen

Op hoofdlijnen bestaat het onderzoek uit twee lijnen: een vragenlijst om een goed beeld te kunnen vormen van de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs en focusgroepen om verdiepend inzicht te verkrijgen in de problematiek en mogelijke oplossingen.

Vragenlijst

Voor de vragenlijst vormen de vestigingen in het gespecialiseerd onderwijs de populatie. Om een actueel beeld te vormen van de wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs hebben we op twee manieren vragen uitgezet: met een vragenlijst zijn vragen gesteld aan de onderwijsvestigingen voor cluster 2, 3 en 4 en via mailcontact zijn vragen gesteld aan de vertegenwoordiger van cluster 1 onderwijs en de Commissies van Onderzoek van cluster 2 onderwijs.

We kozen voor deze aanvliegroute omdat we uit eerder onderzoek weten dat het beeld dat schoolbesturen en samenwerkingsverbanden passend onderwijs per school en per samenwerkingsverband verschilt. Sommige besturen en samenwerkingsverbanden passend onderwijs hebben continu een actueel beeld van de wachtlijsten op hun scholen, andere hebben die niet (altijd). Om deze reden is ervoor gekozen om de meeste vragen direct uit te zetten bij de onderwijsvestigingen zelf.

Op basis van de openbare onderwijsdata van DUO hebben we een bestand opgebouwd met alle vestigingen in het gespecialiseerd onderwijs. Op basis van de gegevens over de gemeente waarin de vestigingen staan, hebben we een koppeling kunnen maken met de regio's Passend Onderwijs PO en regio's Passend Onderwijs VO waarbinnen elke vestiging valt. Daarbij hebben we gebruikgemaakt van de indeling zoals die door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt gehanteerd.¹⁰ Voor de regio's Passend Onderwijs geldt dat we regio's hebben samengevoegd op basis van de eerste twee cijfers van elke regiocode. Gezien het grote aantal regio's, waardoor het aantal vestigingen dat hierbinnen valt relatief laag is, zijn gegevens bij een uitsplitsing op regioniveau snel herleidbaar. Dit is niet wenselijk, dus vandaar dat regio's zijn samengenomen. Een aantal gemeenten (en daarmee vestigingen) valt binnen verschillende regio's Passend Onderwijs. Deze vestigingen zijn slechts binnen 1 regio meegenomen.¹¹

¹⁰ [Regio-indelingen - RegioAtlas brengt regionale samenwerking in kaart](#)

¹¹ In het PO gaat het om de gemeenten Vijfheerenlanden (regio PO-26-05 en PO-28-16 → meegenomen in PO-26) en Altena (regio PO-28-16 en PO-30-10 → meegenomen in PO-28). In het VO gaat het eveneens om de gemeenten Vijfheerenlanden (regio VO-26-05 en VO-28-14 → meegenomen in VO-26) en Altena (VO-28-04 en VO-30-09 → meegenomen in VO-28).

Om de vragenlijst uit te kunnen zetten, hebben we aan het opgebouwde bestand de contactgegevens van de vestigingen opgenomen die via de openbare DUO-data beschikbaar waren.¹² Van een deel van de vestigingen ontbraken de contactgegevens. Deze hebben we waar mogelijk toegevoegd door e-mailadressen van de directie of de algemene e-mailadressen die via de website van de vestiging te vinden waren, zodat een goede respons kon worden behaald.

Vervolgens is een vooraankondiging van de vragenlijst uitgegaan. We hebben een e-mailbericht verstuurd aan de vestigingen in het overzicht. Met het oog op het behalen van een goede respons, is de vestigingen in het bericht de mogelijkheid geboden om de contactgegevens van een andere professional van de vestiging door te geven waarnaar de vragenlijst kon worden verstuurd. Voor de vestigingen waarop we een *bounce* kregen bij het versturen van de vooraankondiging, hebben we de contactgegevens waar mogelijk vervangen door de juiste contactgegevens die te vinden waren op de website van de desbetreffende vestigingen.

Op 1 oktober 2024 zijn de uitnodigingen voor het invullen van de online vragenlijst per e-mail verstuurd naar de vestigingen. Op 14 oktober 2024 hebben we een rappel verstuurd aan de vestigingen die de vragenlijst nog niet (volledig) hadden ingevuld. Vanwege de herfstvakantie is op 23 oktober een laatste herinnering gestuurd naar de vestigingen. Een week later is de vragenlijst gesloten.

In de vragenlijst zijn vragen opgenomen over de plaatsingslijst, de onderzoekslijst en de interesselijst. Uit de eerste meting werd duidelijk dat voor cluster 1 onderwijs geldt dat informatie over de wachtlijsten beter centraal kon worden opgevraagd. Voor 2 onderwijs geldt dat informatie over specifiek de onderzoekslijst beter centraal kon worden opgevraagd. Vandaar dat een aantal vragen centraal is gesteld aan vertegenwoordigers uit cluster 1 en 2 onderwijs.

Focusgroepen

Om meer diepgaande informatie te verkrijgen, is gesproken met medewerkers van samenwerkingsverbanden in het primair en voortgezet onderwijs. We wilden twee focusgroepen organiseren met vijf deelnemers: één voor het primair onderwijs en één voor het voortgezet onderwijs. Het doel van de gesprekken was om na te gaan in hoeverre samenwerkingsverbanden zicht hebben op plaatsingslijsten bij scholen in het gespecialiseerd onderwijs en in hoeverre erover wordt gecommuniceerd met scholen. Daarnaast wilden we te weten komen in hoeverre er door samenwerkingsverbanden op wordt gestuurd en welke mogelijkheden en oplossingen zij zien om de wachtlijsten te verminderen en wat zij niet als kansrijke oplossingen zien. Deze onderdelen zijn verwerkt in een interviewleidraad.

Om twee focusgroepen van 5 deelnemers samen te kunnen stellen, een in het po en een in het vo, selecteerden we tweemaal vijftien samenwerkingsverbanden, verspreid over het land en verdeeld naar grootte. Daarvoor maakten we een indeling in grote en middelgrote samenwerkingsverbanden op basis van het leerlingenaantal¹³. De reden van variatie op grootte is dat dit uitmaakt voor mogelijkheden en noodzaak tot overleg en sturing. We selecteerden de samenwerkingsverbanden niet op basis van de vragenlijstdata, omdat go-scholen vaak met verschillende samenwerkingsverbanden te maken hebben. Als eerste stap gingen we na of we persoonlijke contacten hadden met personen van de betreffende geselecteerde samenwerkingsverbanden. Als dat het geval was, vond benadering plaats via deze contactpersoon. Voor ieder samenwerkingsverband probeerden we iemand in de focusgroep te betrekken met de meeste kennis over wachtlijsten. Uiteindelijk hebben focusgroepen plaatsgevonden met zes personen van vijf samenwerkingsverbanden po (drie groot, twee middelgroot) en vijf personen van vier samenwerkingsverbanden vo (twee groot, twee middelgroot). Voorafgaand aan de gesprekken is de leidraad met deelnemers gedeeld.

Respons

In tabel A1, A2, A3, A4 en A5 hebben we de respons en de responspercentages opgenomen voor de vragen(lijt) om het actuele beeld van de wachtlijsten in het gespecialiseerd te kunnen vormen.

¹³ Hierbij is dezelfde indeling gehanteerd als bij 'samenwerkingsverbanden op de kaart': middelgrote samenwerkingsverbanden betreffen tussen de 20000 en 30000 leerlingen; grote samenwerkingsverbanden minimaal 30.000 leerlingen.

Tabel A1: Populatie, respons en responspercentages

	Populatie	Respons	Responspercentage
SBO	263	108	41%
SO	201	89	44%
Cluster 1	1	1	100%
Cluster 2	52	19	37%
Cluster 3	48	27	56%
Cluster 4	100	42	42%
VSO	216	80	37%
Cluster 2	17	8	47%
Cluster 3	43	13	30%
Cluster 4	156	59	38%
(V)SO	153	62	41%
Cluster 1	7	7	100%
Cluster 2	3	0	0%
Cluster 3	114	44	39%
Cluster 4	29	11	38%
TOTAAL	833	339	40%

Tabel A2: Populatie, respons vragenlijst en responspercentage per onderwijssoort

	Populatie	Respons	Responspercentage
SBO	263	108	41%
SO	200	88	44%
VSO	216	80	37%
(V)SO	146	55	38%
TOTAAL	825	331	40%

Tabel A3: Populatie, respons vragenlijst en responspercentage per cluster¹⁴

	Populatie	Respons	Responspercentage
Cluster 2	72	27	38%
Cluster 3	205	84	41%
Cluster 4	285	112	39%
TOTAAL	562	223	40%

Bij uitsplitsingen op regioniveau hebben we de regio's Passend Onderwijs PO en VO als uitgangspunt genomen. Bij deze uitsplitsingen wordt, zoals eerder toegelicht, alleen de respons van onderwijsvestigingen voor cluster 3 en 4 onderwijs en voor het sbo meegenomen.

Tabel A4: Populatie, respons en responspercentages per regio Passend Onderwijs PO.

	Populatie	Respons	Responspercentage
PO-20	29	10	34%
PO-21	32	10	31%
PO-22	22	12	55%
PO-23	55	24	44%
PO-24	23	12	52%
PO-25	118	50	42%
PO-26	40	21	53%
PO-27	109	35	32%
PO-28	168	62	37%
PO-29	23	8	35%
PO-30	83	33	40%
PO-31	51	27	53%
TOTAAL	753	304	40%

Tabel A5: Populatie, respons en responspercentages per regio Passend Onderwijs VO.

	Populatie	Respons	Responspercentage
VO-20	29	10	34%
VO-21	32	10	31%
VO-22	22	12	55%
VO-23	56	25	45%
VO-24	22	11	50%
VO-25	120	51	43%
VO-26	40	21	53%
VO-27	109	35	32%
VO-28	168	62	37%
VO-29	21	8	38%
VO-30	85	33	39%
VO-31	49	26	53%
TOTAAL	753	304	40%

Representativiteit

We hebben de responsgroep vergeleken met de populatie om te bepalen in hoeverre de responsgroep representatief is voor de populatie. Daarbij hebben we gekeken naar de spreiding van de respons over de onderwijssoorten en regio's Passend Onderwijs PO en regio's Passend Onderwijs VO.

We hebben gekeken naar in hoeverre de onderwijssoorten binnen de responsgroep in dezelfde mate vertegenwoordigd zijn als binnen de populatie. Dat doen we aan de hand van percentages, zie tabel A6. Wanneer we de derde en de vijfde kolom van tabel A6 met elkaar vergelijken, zien we dat de percentages vergelijkbaar zijn (met afwijkingen van maximaal 3%). We achten de responsgroep voldoende representatief als het gaat om de spreiding van onderwijssoorten.

Tabel A6: Representativiteit respons vragenlijst als het gaat om spreiding onderwijssoorten.

	Populatie		Responsgroep	
SBO	263	32%	108	33%
SO	200	24%	88	27%
Cluster 2	52	6%	19	6%
Cluster 3	48	6%	27	8%
Cluster 4	100	12%	42	13%
VSO	216	26%	80	24%
Cluster 2	17	2%	8	2%
Cluster 3	43	5%	13	4%
Cluster 4	156	19%	59	18%
(V)SO	146	18%	55	17%
Cluster 2	3	0%	0	0%
Cluster 3	114	13%	44	12%
Cluster 4	29	3%	11	3%

We hebben de responsgroep ook vergeleken met de populatie gelet op de regio's waarbinnen zij vallen. Daarbij namen we alleen de vestigingen uit het sbo en cluster 3 en 4 van het so, (v)so en vso mee, omdat zij vallen onder de samenwerkingsverbanden passend onderwijs. Voor cluster 2 vestigingen is dat niet het geval. We keken naar de volgende regio-indelingen:

- Een regionale indeling o.b.v. regio passend onderwijs PO (tabel A7)
- Een regionale indeling o.b.v. regio passend onderwijs VO (tabel A8)

Tabel A7: Representativiteit responsgroep als het gaat om spreiding regio's Passend Onderwijs PO

	Populatie (N=753)		Responsgroep (N=304)	
PO-20	29	4%	10	3%
PO-21	32	4%	10	3%
PO-22	22	3%	12	4%
PO-23	55	7%	24	8%
PO-24	23	3%	12	4%
PO-25	118	16%	50	16%
PO-26	40	5%	21	7%
PO-27	109	14%	35	12%
PO-28	168	22%	62	20%
PO-29	23	3%	8	3%
PO-30	83	11%	33	11%
PO-31	51	7%	27	9%

Tabel A8: *Representativiteit responsgroep als het gaat om spreiding regio's Passend Onderwijs VO*

	Populatie (N=753)		Responsgroep (N=304)	
VO-20	29	4%	10	3%
VO-21	32	4%	10	3%
VO-22	22	3%	12	4%
VO-23	56	7%	25	8%
VO-24	22	3%	11	4%
VO-25	120	16%	51	17%
VO-26	40	5%	21	7%
VO-27	109	14%	35	12%
VO-28	168	22%	62	20%
VO-29	21	3%	8	3%
VO-30	85	11%	33	11%
VO-31	49	7%	26	9%

Ook als het gaat om de spreiding van vestigingen over de regio's achten we de responsgroep voldoende vergelijkbaar met de populatie (met afwijkingen van maximaal 2%).

Bijlage 2 Overige tabellen en figuren

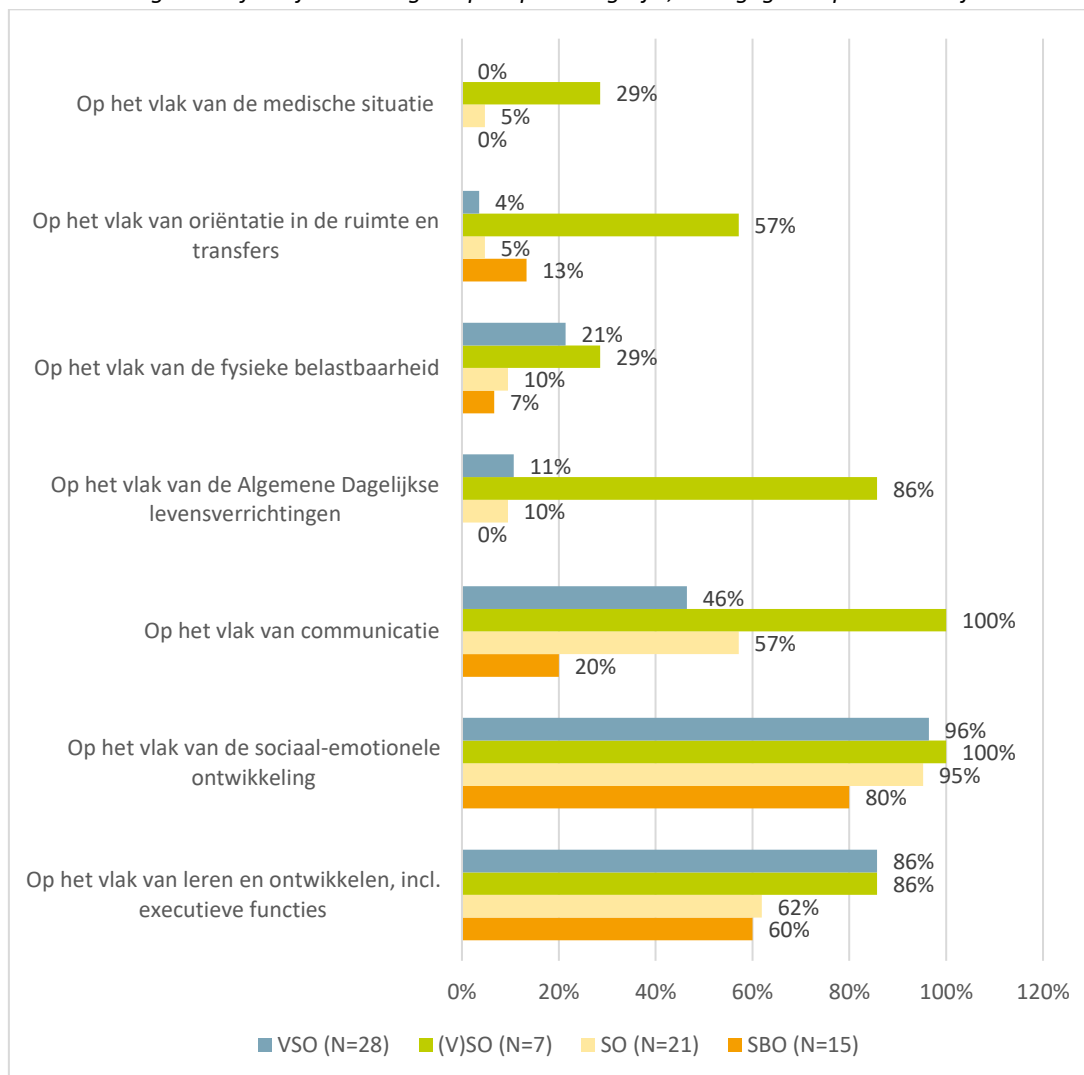
Tabel B1: *Percentage vestigingen met een plaatsingslijst, onderzoekslijst en interesselijst per regio Passend Onderwijs PO*

Regio	Percentage vestigingen met een plaatsingslijst	Percentage vestigingen met een onderzoekslijst	Percentage vestigingen met een interesselijst
PO-20 (N=10)	30%	40%	20%
PO-21 (N=10)	20%	30%	40%
PO-22 (N=12)	50%	42%	42%
PO-23 (N=24)	8%	38%	38%
PO-24 (N=12)	25%	42%	66%
PO-25 (N=50)	14%	22%	48%
PO-26 (N=21)	14%	29%	62%
PO-27 (N=35)	20%	37%	40%
PO-28 (N=62)	39%	42%	60%
PO-29 (N=8)	0%	0%	0%
PO-30 (N=33)	24%	36%	52%
PO-31 (N=27)	4%	22%	59%

Tabel B2: *Percentage vestigingen met een plaatsingslijst, onderzoekslijst en interesselijst per regio Passend Onderwijs VO*

Regio	Percentage vestigingen met een plaatsingslijst	Percentage vestigingen met een onderzoekslijst	Percentage vestigingen met een interesselijst
VO-20 (N=10)	30%	40%	20%
VO-21 (N=10)	20%	30%	40%
VO-22 (N=12)	50%	42%	42%
VO-23 (N=25)	8%	40%	40%
VO-24 (N=11)	27%	36%	63%
VO-25 (N=51)	14%	22%	49%
VO-26 (N=21)	14%	29%	62%
VO-27 (N=35)	20%	37%	40%
VO-28 (N=62)	39%	42%	60%
VO-29 (N=8)	0%	0%	0%
VO-30 (N=33)	24%	36%	51%
VO-31 (N=26)	4%	23%	58%

Figuur B3: Het percentage vestigingen met een plaatsingslijst dat aangeeft dat er sprake is van de ondersteuningsbehoefte bij de leerlingen op de plaatsingslijst, weergegeven per onderwijssoort

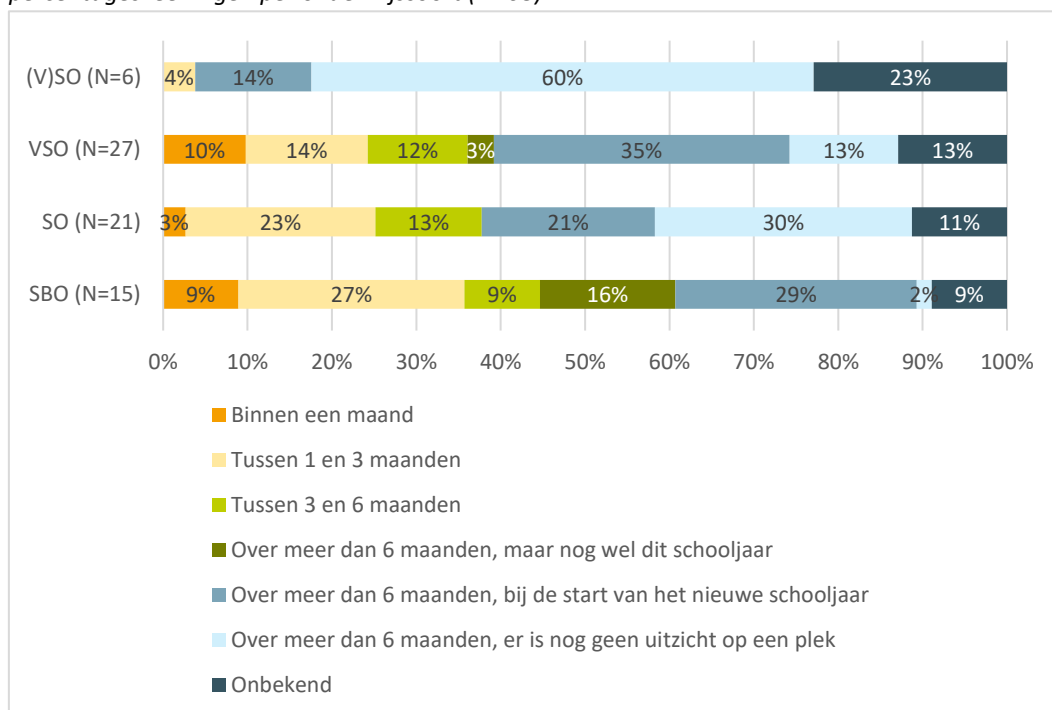
Tabel B4: *Huidig verblijf van de leerlingen op de plaatsingslijst, weergegeven in percentages per onderwijssoort (N vestigingen=64)*

	(V)SO (N=7)	SBO (N=14)	SO (N=21)	VSO (N=24)
School van herkomst regulier onderwijs (m.u.v. sbo)	11%	70%	40%	48%
School van herkomst in het sbo	7%	8%	3%	4%
School van herkomst in het (v)so	7%	2%	5%	16%
School van herkomst praktijkonderwijs	-	-	-	1%
Dagbesteding	56%	8%	19%	1%
Medisch kinderdagverblijf	2%	-	13%	-
Residentiële instelling	-	-	-	1%
Thuis met onderwijsaanbod	-	6%	7%	4%
Thuis zonder onderwijsaanbod	2%	4%	2%	5%
Tussenvoorziening	-	-	3%	8%
Voorschoolse voorziening	14%	2%	4%	-
Leerling is nog niet leerplichtig	-	-	1%	-
Overig	-	-	3%	11%

Tabel B5: *Redenen bestaan plaatsingslijst, gesplitst per onderwijssoort*

	(V)SO (N=7)	SBO (N=13)	SO (N=7)	VSO (N=23)
Gebrek aan fysieke ruimte in de school/klas	86%	62%	62%	96%
Ontoereikende bekostiging voor benodigd onderwijsaanbod	-	8%	10%	22%
Ontoereikende bekostiging voor benodigd zorgaanbod	-	-	5%	13%
Onvoldoende expertise om tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoefte(n)	-	-	-	9%
Onvoldoende onderwijspersoneel beschikbaar (capaciteit)	43%	38%	29%	39%
Onvoldoende zorgpersoneel beschikbaar (capaciteit)	29%	-	-	9%
Leerling maakt eerst een lopend traject elders af	-	8%	14%	4%
Overig	14%	31%	33%	35%

Figuur B6: Verwachte termijn voor plaatsing van leerlingen op plaatsingslijst, weergegeven in percentages leerlingen per onderwijssoort (N=68)

Rapportage 2

Monitoronderzoek Wachtlijsten in het gespecialiseerd onderwijs: Peiling 2, najaar 2024

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht

t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80

info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, 27 januari 2025

In opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap